

Duurzaamheidsverslag 2024

EZ, KGG & LVVN werken aan een duurzame toekomst

Inhoudsopgave

- 1 Voorwoord
- 2 Inleiding
- 3 Samenvatting
- 4 Duurzaamheidsvisie en toepassing beleid
- 5 Speerpunten (doelen Manifest)
- 6 Onze medewerkers
- 7 Diensten en agentschappen
- 8 Over dit verslag

Colofon

1

Voorwoord

Dit is het zesde gezamenlijke duurzaamheidsverslag van de ministeries van Economische Zaken (EZ), Klimaat en Groene Groei (KGG), en Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN). Het verslag biedt inzicht in de verduurzaming van onze bedrijfsvoering en de ketens waar wij invloed op hebben. Het verslag gaat over kalenderjaar 2024, een jaar dat gekenmerkt werd door belangrijke veranderingen.

De kabinetswissel midden in dit verslagleggingsjaar (juli 2024) bracht een wijziging in de ministeriële indeling en organisatorische aanpassingen met zich mee. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) onderging een naamsverandering en werd Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN). En het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) werd opgesplitst in het ministerie van Economische Zaken (EZ) en het nieuw te vormen ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG). Beide ministeries bleven net als LVVN gehuisvest aan de Bezuidenhoutseweg 73. De dienst Nationaal Coördinator Groningen (NCG) werd overgeheveld van EZK naar BZK (ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties). De komst van een nieuw ministerie (KGG) was de belangrijkste wijziging, maar de gedeelde bedrijfsvoering tussen deze ministeries bleef ongewijzigd.

De gegevens met betrekking tot NCG zijn vanaf 2019 met terugwerkende kracht aangepast aan de nieuwe organisatorische structuur. Op die manier kunnen we de voortgang van onze verduurzamingsdoelen en de bijbehorende prestaties consistent blijven volgen.

Ook in 2024 hebben we verder geïnvesteerd in verduurzaming. Er zijn belangrijke stappen gezet, zoals het vergroenen van onze elektriciteit en het elektrificeren van ons wagenpark. Dit heeft geleid tot een CO₂-reductie van 63 procent ten opzichte van 2019 en 35 procent ten opzichte van 2023. Deze vooruitgang houdt ons goed op koers om onze duurzaamheidsdoelen te behalen.

Onze ambitie gaat echter verder dan het verminderen van CO₂-uitstoot. We streven ernaar de impact van onze bedrijfsvoering op klimaat, milieu en samenleving verder te verkleinen. Dit doen we onder andere door duurzamer te reizen, ons wagenpark verder te elektrificeren, het aandeel hernieuwbare energie te vergroten en ons cateringaanbod te verduurzamen.

Voor ons als ministeries die duurzaam beleid voor Nederland ontwikkelen, is het vanzelfsprekend dat we minimaal aan de door onszelf opgestelde duurzaamheidsnormen voldoen, en bij voorkeur een stap verder gaan.

Duurzaamheid gaat verder dan klimaat alleen; ook sociale en circulaire doelstellingen spelen een belangrijke rol in onze aanpak. In dit verslag tonen we hoe we onze duurzaamheidsambities realiseren op het gebied van facilitaire zaken, huisvesting, ICT en en personeelsbeleid.

We zijn trots op de behaalde resultaten, maar we realiseren ons dat er nog veel werk aan de winkel is. Dit verslag biedt daarom niet alleen inzicht in onze successen, maar is ook transparant over de verbeterpunten en acties die we ondernemen om verdere vooruitgang te boeken. Samen werken we stap voor stap aan een duurzamere toekomst.

2

Inleiding

Als ministeries van Economische Zaken (EZ), Klimaat en Groene Groei (KGG) en Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) hebben we een belangrijke opdracht bij het realiseren van de verduurzaming van Nederland. Zo werkt EZ aan het verdienvermogen van Nederland, is KGG verantwoordelijk voor de klimaat- en energietransitie en zet LVVN in op een houdbare voedselketen, waardevolle natuur en een vitaal en toekomstbestendig landelijk gebied. We zijn ons bewust van onze voorbeeldrol en zetten samen stappen om de gezamenlijke bedrijfsvoering te verduurzamen. In dit duurzaamheidsverslag van 2024 rapporteren we over waar onze drie ministeries nu staan en in hoeverre we op schema liggen om de gestelde duurzaamheidsdoelen te realiseren.

Voorbeeldrol EZ/KGG/LVVN

Als ministeries hebben we in onze bedrijfsvoering de ambitie om de uitstoot van onze broeikasgassen te reduceren. Daarom zetten we ons in om duurzamer te reizen, het wagenpark te elektrificeren, het aandeel hernieuwbare energie te vergroten, zo min mogelijk voedsel te verspillen, de consumptie van plantaardige eiwitten te verhogen, en de biologische productie en consumptie te bevorderen.

Wat we doen wordt mede bepaald door de beleidsontwikkelingen binnen onze ministeries en de voorbeeldfunctie die de Rijksoverheid heeft.

Doelen op duurzaamheid voor de verschillende bedrijfsvoerings-onderwerpen

De onderwerpen op het gebied van bedrijfsvoering die in dit duurzaamheidsverslag aan de orde komen, zijn:

- Energiebesparing en inzet op hernieuwbare energie;
- Circulariteit;
- Minimaal 50 procent CO₂-reductie door zakelijk vervoer, met hoogwaardige compensatie van onvermijdbare vliegreizen;
- Duurzame faciliteiten en dienstverlening (werkplek, schoonmaak, vergaderen, ICT, post, etc.);
- Wagenpark 100 procent emissieloos;
- Klimaatvriendelijke en biologische catering;
- Tegengaan voedselverspilling;
- Maatschappelijk verantwoord opdrachtgeverschap en inkopen (MVOI);
- Sociale duurzaamheid;
- Maximaal 35 procent restafval.

Sustainable Development Goals

De Sustainable Development Goals (SDG's) of Duurzame Ontwikkelingsdoelen bestaan uit zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. Ze zijn afgesproken door de bij de Verenigde Naties (VN) aangesloten landen, waaronder Nederland.

In dit duurzaamheidsverslag staat bij verschillende thema's vermeld aan welke SDG('s) deze bijdragen. Voor toekomstige verslagen is de ambitie om de SDG's nog meer te integreren in onze verslaglegging.

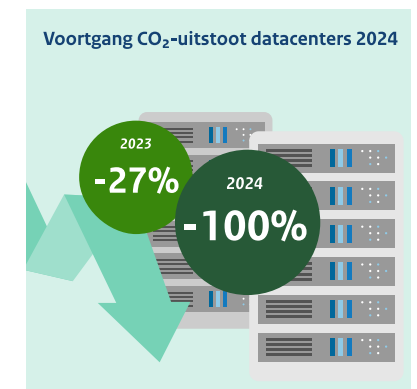
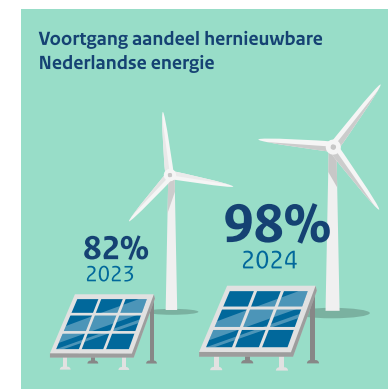
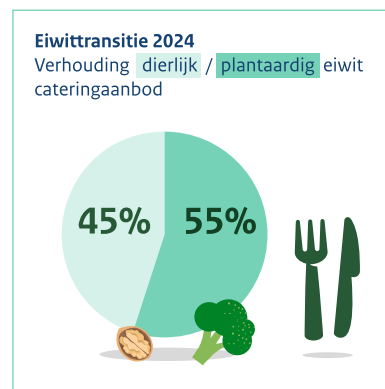
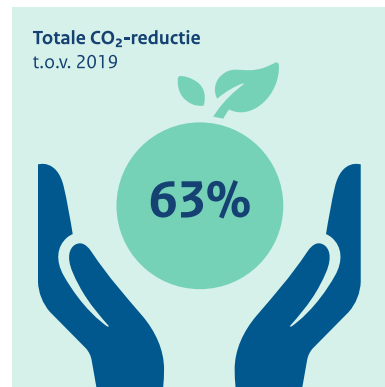
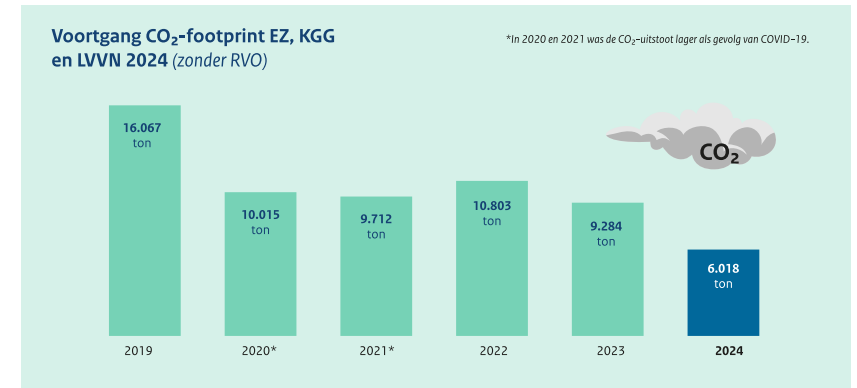
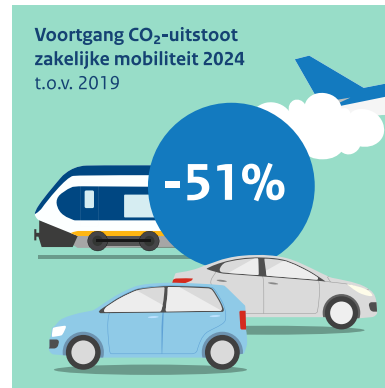
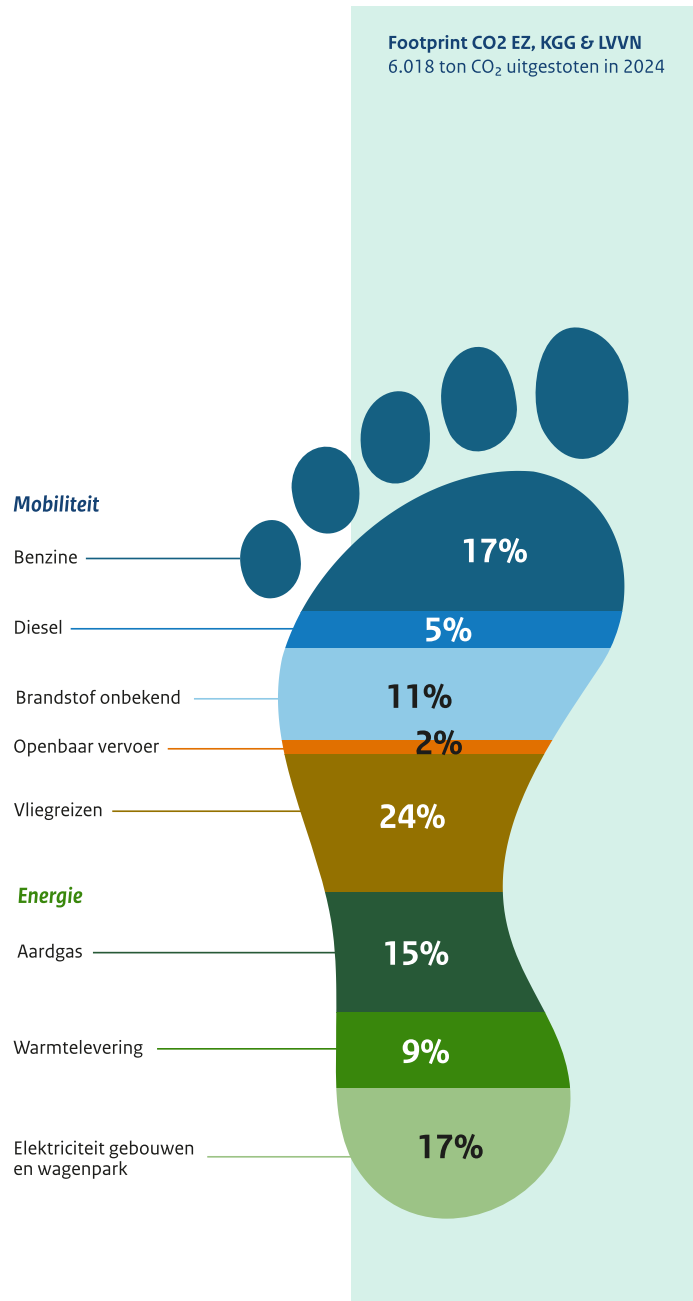
Scan de QR-code of [klik op de link](#) om de 17 doelen te lezen.

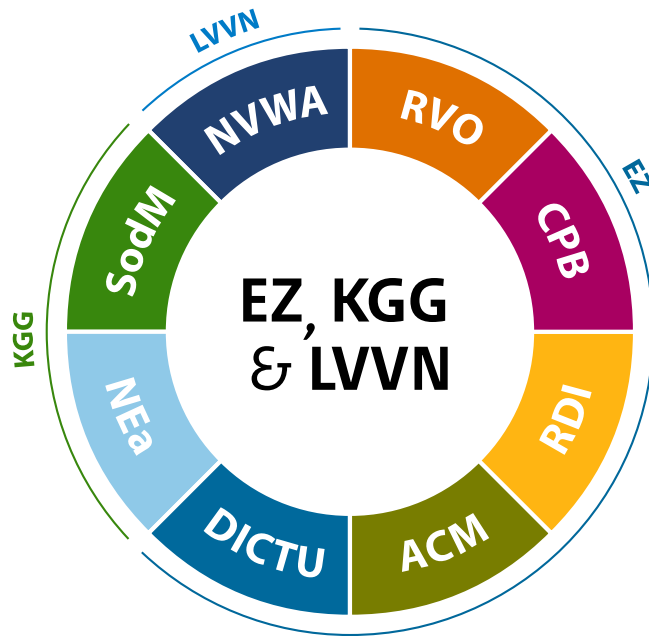
3

Samenvatting

EZ, KGG en LVVN in beeld

De beleidsdepartementen en hun diensten/agentschappen

Ministerie van Economische Zaken

Het ministerie van Economische Zaken (EZ) werkt aan een innovatief en ondernemend Nederland met een concurrerende en weerbare economie die iedereen kansen biedt. EZ zet zich in voor een stabiel en voorspelbaar ondernemersklimaat, waarin ondernemers kunnen doen waar ze goed in zijn: ondernemen.

EZ stimuleert een duurzame en innovatieve economie, waarbij onze Nederlandse kennis, producten en diensten de hele wereld over gaan. Zo levert onze Nederlandse innovatiekracht oplossingen voor grote maatschappelijke uitdagingen, zoals wateroverlast en de energietransitie. Innovaties helpen bij het efficiënter gebruik van grondstoffen, de digitalisering van werkprocessen en het verduurzamen van productie. Dit alles stimuleert de werkgelegenheid en draagt bij aan onze economie en welvaart.

Daarnaast werkt EZ aan minder regeldruk voor ondernemers en bedrijven, terwijl het ministerie consumenten beschermt tegen misleidende duurzaamheidsclaims. Zo creëert EZ een eerlijke, toekomstbestendige economie.

“Duurzaamheid wordt bij EZ en KGG steeds vanzelfsprekender in alles wat we doen. Het is inmiddels een vast onderdeel van onze werkprocessen en besluitvorming. In dit verslag delen we wat we al hebben bereikt en welke uitdagingen we nog tegenkomen op weg naar een duurzamere organisatie. Niets doen is geen optie als we onze planeet leefbaar willen houden. De kosten van klimaatverandering zullen in de toekomst veel hoger zijn als we nu geen actie ondernemen.”

Sandor Gaastra (secretaris-generaal ministerie van Economische Zaken)

Ministerie van Klimaat en Groene Groei

Het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) werkt aan een sterk en duurzaam Nederland. KGG zet zich in voor de overgang naar een duurzaam energiesysteem en het verduurzamen van de industrie. Ook versterkt het ministerie de economie door in te zetten op groene innovaties en duurzame bedrijvigheid. Zo gaat KGG voluit voor groene groei. KGG stimuleert energiebesparing en werkt aan een betrouwbare en betaalbare energievoorziening.

Het ministerie werkt aan het tegengaan van verdere klimaatverandering. Samen met bedrijven, kennisinstellingen, overheden en mensen thuis zet KGG Nederland op weg naar een toekomst waarin groei en duurzaamheid hand in hand gaan.

“Verduurzaming is geen papieren ambitie, maar een gezamenlijke missie binnen ons ministerie. In 2024 is onze CO₂-uitstoot met maar liefst 63% verminderd ten opzichte van 2019, ruim boven de doelstelling. Dankzij de inzet van iedereen binnen onze organisatie boeken we echte, meetbare vooruitgang. Dat geeft vertrouwen om koers te houden en bij te dragen aan een toekomst waarin groei en duurzaamheid hand in hand gaan.”

Gerdine Keijzer-Baldé (secretaris-generaal Klimaat en Groene Groei en plaatsvervangend secretaris-generaal Economische Zaken)

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN)

Het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) staat voor duurzaam voedsel, waardevolle natuur en een vitaal platteland. Voor huidige en toekomstige generaties. LVVN werkt aan duurzaam, voldoende en veilig voedsel op ieders bord. Het ministerie zet daarbij in op een landbouwsector die zich richt op het verhogen van de efficiëntie, duurzaamheid en veerkracht van het voedselsysteem dat in balans is met de leefomgeving en de natuur. Verder werkt LVVN aan het tegengaan van voedselverspilling en het duurzamer maken van het voedselaanbod en de voedselconsumptie. Het ministerie stimuleert de consumptie van meer plantaardige eiwitten en een groei van biologische productie en consumptie.

LVVN werkt verder aan gezonde natuur binnen natuurgebieden, op het platteland, in grote wateren en in steden. Het ministerie zet zich hierbij in voor het reduceren van de uitstoot van

broeikasgassen, voor het versterken van de biodiversiteit, en voor een goede kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater.

“Ik ben tevreden met de behaalde resultaten in 2024. We hebben weer belangrijke stappen gezet in de verduurzaming van onze organisatie. We zijn ons bewust van onze voorbeeldfunctie en blijven werken aan het behalen van onze duurzaamheidsdoelen. Zo blijven we ons inzetten om voedselverspilling in onze bedrijfsrestaurants verder te verminderen. Ook ben ik blij dat we bij onze inkoopprocessen steeds meer oog hebben voor duurzaamheid en het effect op het milieu.”

Jan-Kees Goet (secretaris-generaal ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur)

4

Duurzaamheidsvisie en toepassing beleid

Toepassen van de verduurzaming binnen EZ, KGG en LVVN en de interne samenwerking.

Met het belang van verduurzaming voor ogen willen we als ministeries van EZ, KGG en LVVN het goede voorbeeld geven. Daarnaast hebben we ons gecommitteerd aan de doelstellingen van het Klimaatakkoord, de coalitie Anders Reizen en het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen. We volgen de werkwijze van de CO₂-Prestatieladder als duurzaamheidsinstrument bij de reductie van CO₂. Daarmee hebben we planmatig en structureel stappen gezet om duurzaamheid in de bedrijfsvoering te integreren. De duurzame ontwikkeling is zichtbaar in de hele organisatie. Uiteraard zijn er uitdagingen en verbeterpunten.

Aansturing van verduurzaming

In het Bedrijfsvoeringsoverleg EZ, KGG en LVVN vindt de besluitvorming plaats over bedrijfsvoeringsonderwerpen die alle organisatieonderdelen raken. De plaatsvervangend secretarissen-generaal (pSG's) zijn opdrachtgever voor het interne Manifest Verduurzaming Bedrijfsvoering. De bestuursraden van EZ, KGG en LVVN zijn eindverantwoordelijk voor de totale verduurzaming van de organisaties.

Onze visie op onze interne duurzaamheid

Om onze voorbeeldrol te kunnen vervullen, werken EZ, KGG en LVVN intern al een aantal jaar aan het integreren van duurzaamheid in alle aspecten van de uitvoering van het werk. Want duurzaamheid grijpt feitelijk in op alles in de dagelijkse

praktijk, bijvoorbeeld op de manier waarop we reizen, huisvesten, communiceren, consumeren en inkopen. Ook bij interne besluitvorming binnen onze bedrijfsvoering nemen we duurzaamheid mee.

Een duurzame organisatie zien we binnen EZ, KGG en LVVN als de optelsom van vier aspecten:

- duurzame faciliteiten en inkoopprocessen;
- duurzaam handelen en gedrag van alle medewerkers;
- duurzaamheid verweven in interne financiële en sturingscycli;
- een verbinding tussen het beleid dat we maken voor Nederland en onze eigen bedrijfsvoering.

Deze aspecten hebben invloed op elkaar. Dat maakt onze verduurzaming als geheel sterker, maar soms ook complex. Met het integreren van duurzaamheid in de organisaties letten we op alle bovengenoemde vier aspecten.

CO₂-Prestatieladder

De invoering van de CO₂-Prestatieladder helpt ons om op een gestructureerde manier te verduurzamen door onze CO₂-uitstoot te verlagen van onze:

- **scope 1 emissies:** alle emissies door gas en brandstof (voor het eigen wagenpark);
- **scope 2 emissies:** alle emissies die ontstaan door de opwekking van elektriciteit of warmte die de organisatie gebruikt;
- **gedeeltelijk scope 3 emissies:** emissies door zakelijke vlieg- en OV-kilometers en emissies door zakelijk gereden kilometers met privéauto's.

We beoordelen onze eigen werkwijze en blijven die verbeteren, formuleren doelen en maatregelen, voeren ze uit, monitoren en sturen bij waar nodig. Met het rapporteren volgens een vaste

cyclus, dragen we bij aan de sturing op en de bewustwording van onze verduurzaming. Eind 2024 hebben we succesvol onze hercertificering behaald. Daarmee laten we zien dat we planmatig met onze CO₂-reductie aan de slag zijn en blijven. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) is overigens sinds 2022 als koploper binnen onze organisaties aanvullend aan de slag gegaan met CO₂-reductie in een aantal ketens en is gecertificeerd op trede 4.

Manifest Verduurzaming Bedrijfsvoering EZ, KGG, LVVN

In het [Klimaatakkoord](#) is een hoofdstuk opgenomen met doelen over de verduurzaming voor de Rijksoverheid zelf. Die doelen hebben we in 2019 intern vertaald naar een eigen Manifest Verduurzaming Bedrijfsvoering EZ, KGG, LVVN. In dit manifest is per speerpunt een stapsgewijze planning opgenomen en zijn afspraken over de verduurzaming van de ministeries inclusief hun dienstonderdelen vastgelegd. Hierin staan de afspraken over onder andere mobiliteit, catering, inkoop, energie, ICT, afvalscheiding, etc.

Trendanalyses zijn onderdeel van de monitoring geworden, met de blik op het doel van 2030. Als het nodig is, scherpen we de doelen aan of treffen we aanvullende maatregelen. Het manifest is tot stand gekomen in samenwerking met alle diensten en agentschappen en diverse beleidscollega's. Op onderdelen hebben EZ, KGG en LVVN een hogere doelstelling dan het Klimaatakkoord. Zoals structureel 25 procent minder CO₂-uitstoot door onze vliegreizen, zero emissie wagenpark NVWA in 2026 in plaats van 2028 en 50 procent CO₂-reductie mobiliteit ten opzichte van 2019 in plaats van 2016.

Omdat de wereld niet stilstaat, blijven we tussentijds de doelen onder de loep nemen en actualiseren we ze waar nodig. Zo zal als gevolg van een aantal organisatiewijzigingen en de herijking van het klimaatplan een 3.0 versie van het manifest volgen in 2025.

Herijking Klimaatplan

In het Klimaatakkoord van 2019 is vastgelegd dat het Klimaatplan elke vijf jaar geactualiseerd wordt, met een doorlooptijd van tien jaar. In 2024 is dit via een uitgebreid proces gebeurd. In de eerste helft van 2025 is dit geactualiseerde Klimaatplan 2025-2035 definitief vastgesteld. Zo zijn ook de doelen voor de Rijksoverheid tegen het licht gehouden en geactualiseerd of nader gedefinieerd.

Samenwerken aan duurzaamheid

Rijksbrede samenwerking

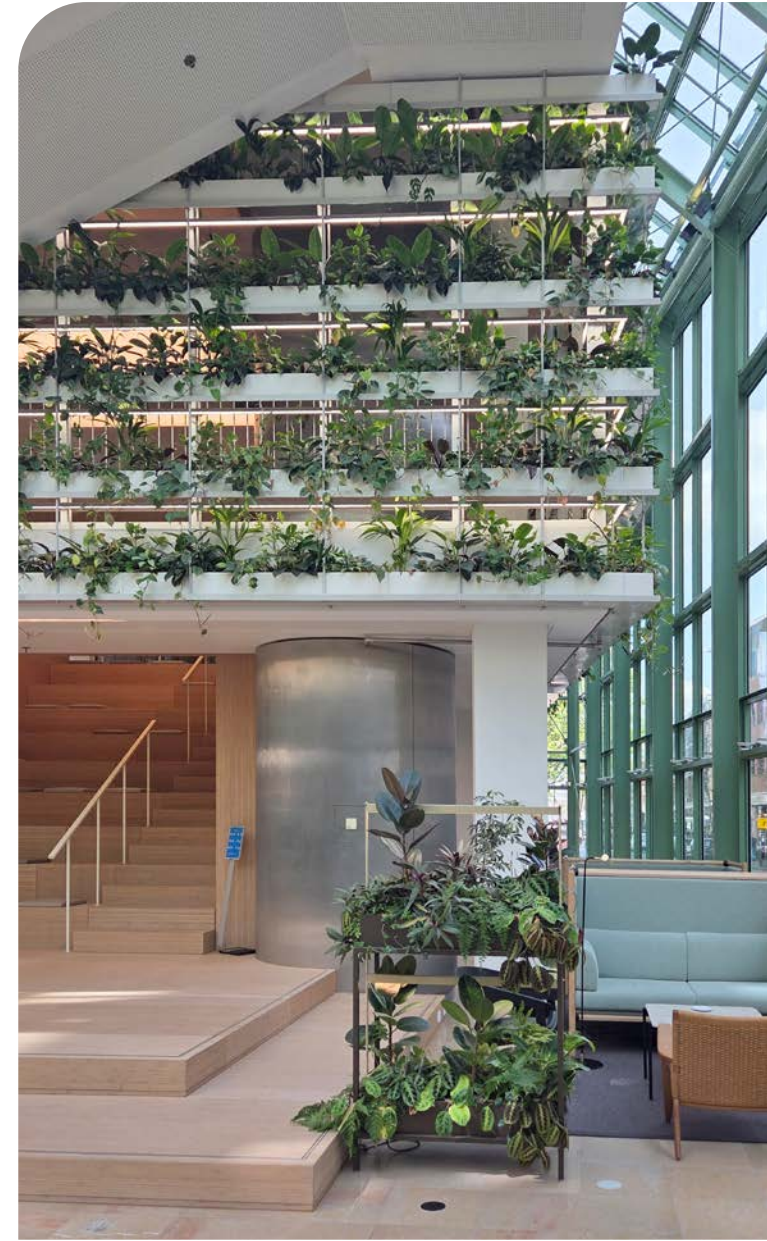
Binnen de Rijksoverheid zijn veel shared serviceorganisaties (SSO's) die diensten leveren aan de departementen (facilitair, huisvesting, ICT, etc.). Ook is de inkoop voor de grootste categorieën van de bedrijfsvoering gecentraliseerd. Daar werken we nauw mee samen. Om de producten en diensten te verduurzamen of om te helpen bij de duiding van doelen die bijvoorbeeld vanuit het beleid van onze departementen komen. Duurzaamheid staat bij onze rijksbrede partners goed op de agenda. Ieder departement heeft daarnaast zijn eigen duurzaamheidscoördinator. Deze coördinatoren vormen een sterk netwerk; ze weten elkaar goed te vinden en werken samen op algemene onderwerpen.

Community Verduurzaming EZ, KGG en LVVN

De ministeries van EZ, KGG en LVVN bestaan, naast de beleidsdepartementen, uit verschillende uitvoerende organisaties (diensten en agentschappen). Al die organisatieonderdelen werken samen aan de verduurzamingsopgave en hebben sinds 2019 met elkaar de community verduurzaming bedrijfsvoering EZ, KGG en LVVN gevormd. Daarbinnen delen we kennis en kunde met elkaar en monitoren we de totale voortgang. Het is een gezamenlijke aanpak, gecombineerd met individuele verantwoordelijkheid binnen het eigen dienstonderdeel.

Samenwerking EnergieRijk Den Haag

Een andere partner waarmee we intensief samenwerken is EnergieRijk Den Haag, een samenwerkingsverband tussen het Rijksvastgoedbedrijf (RVB), de gemeente Den Haag en de provincie Zuid-Holland. Met hen hebben we plannen gemaakt om ons pand aan de Bezuidenhoutseweg 73 te verduurzamen. Onder meer door het plaatsen van thermische zonnepanelen en het vergroenen van ons pand aan de voorkant voor klimaatadaptatie en een grotere biodiversiteit. In 2024 zijn hier alle voorbereidende werkzaamheden voor uitgevoerd, waarbij technische onderzoeken, ontwerpen en vergunningen de belangrijkste acties waren. Inmiddels is het inkoopproces voor de thermische zonnepanelen gestart (Lees de [artikelen](#) en bekijk de [video's](#) op [Energierijkdenhaag.nl](https://energierijkdenhaag.nl))

Samenwerking beleid-bedrijfsvoering

Binnen EZ, KGG en LVVN, maar ook bij andere departementen, werken beleidsmakers die een raakvlak met de verduurzaming van de bedrijfsvoering hebben. Het beleid dat deze collega's voor Nederland maken, willen we zelf ook goed toepassen. Practice what you preach is een belangrijk hoofddoel van het hoofdstuk 'Voorbeeldrol Rijk' in het Klimaatakkoord. Hier komt het belang van samenwerking weer tot uiting. Al langere tijd zijn binnen EZ, KGG en LVVN twee werkgroepen actief met beleidsmakers en medewerkers uit de bedrijfsvoering en inkoop. Daar komen onderwerpen aan bod zoals het vergroten van het aandeel hernieuwbare energie of de vertaling van het beleid op de verduurzaming van het voedselaanbod en de voedselconsumptie - bijvoorbeeld via de eiwittransitie - naar onze catering. Binnen het Rijk vindt ook steeds meer afstemming plaats tussen beleidsmakers en bedrijfsvoering van verschillende departementen. Zo is het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bijvoorbeeld vaste deelnemer bij de werkgroep beleid-bedrijfsvoering EZ/KGG.

Deelname aan Green Business Club Den Haag Beatrixkwartier

Gebiedsgerichte samenwerking is een effectieve manier om verduurzaming breder aan te pakken dan alleen binnen de eigen organisatie. In Green Business Clubs werken een gemeente, bedrijven en kennisinstellingen samen aan de verduurzaming van een bepaald gebied. RVO was al onderdeel van de Green Business Club Den Haag, maar vanaf 2024 zijn ook de kerndepartementen aangesloten. Door actief samen te werken met bedrijven en instanties in de directe omgeving willen we kennis en kunde nog breder delen en ontvangen, maar ook samen activiteiten ondernemen (Lees het [artikel](#) op [Greenbusinessclub.nl](https://greenbusinessclub.nl))

Aandachtspunten Auditdienst Rijk (ADR)

De ADR is de onafhankelijke interne auditdienst van het Rijk. De samenwerking met de ADR is in 2024 sterk toegenomen. Binnen de ADR is de kennis over duurzaamheidsverslaglegging in de afgelopen jaren gegroeid. En die kennis kan de auditdienst toepassen binnen de Rijksoverheid. Zodoende heeft EZ, KGG en LVVN de ADR gevraagd om het Duurzaamheidsverslag 2023 te onderzoeken met als belangrijkste vraag waar we als departementen nog in kunnen verbeteren als het gaat om transparantie, navolgbaarheid en betrouwbaarheid. Dat zijn namelijk onze leidende principes voor het opstellen van ons duurzaamheidsverslag. De uitkomst was dat wij het als ministeries behoorlijk goed doen. Tegelijkertijd waren er aanbevelingen over de opbouw van het verslag, investeren in trendanalyses en inzicht geven in het verkrijgen van data.

Zie voor het hele rapport (Link naar rapport ADR:
[Onderzoeksrapport pre-assurance EZK/LNV](#)
[Duurzaamheidsverslag 2023 | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)).

De basisuitgangspunten voor het onderzoek naar ons verslag zijn de rapportage-beginselen van de Global Reporting Initiative (GRI).

Interview
Michel Heijdra

“De enige weg vooruit is verduurzaming koppelen aan innovatie”

De overheid heeft een belangrijke voorbeeldrol in de klimaatopgave. In 2024 is intensief gewerkt aan de herijking van het Klimaatplan om het beleid beter aan te sluiten bij de huidige klimaatuitdagingen en beleidsdoelen. Het nieuwe ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) neemt hierin het voortouw. Michel Heijdra, directeur-generaal Klimaat en Energie: “Het woord ‘groei’ geeft aan dat we kansen willen benutten.”

Michel Heijdra is samen met collega directeur-generaal Esther Pijs verantwoordelijk voor het klimaat- en energiebeleid in Nederland, van wetgeving tot praktische uitvoering. “Mijn taak is de energietransitie in goede banen te leiden en te zorgen dat Nederland zijn klimaatdoelstellingen haalt.” Met zijn achtergrond bij het ministerie van Financiën weet hij dat het belangrijk is om klimaatbeleid te voeren dat zowel ambitieus als financieel houdbaar en uitvoerbaar is.

Midden in de transitie

“De Klimaatwet schrijft voor dat we elke vijf jaar een nieuw klimaatplan opstellen,” vertelt Michel. “Naast deze wettelijke verplichting zitten we ook in een nieuwe fase van de energietransitie met andere uitdagingen dan vijf jaar geleden. Denk aan netcongestie, ruimtegebrek, verminderd draagvlak in de samenleving en een tekort aan arbeidskrachten. In het bredere energiebeleid worden thema’s als betaalbaarheid en weerbaarheid belangrijker.”

CO₂-reductie

De klimaatplannen zijn daarom aangepast. Een belangrijke aanvullende stap om de klimaatdoelen te halen is koolstofverwijdering. “We verminderen onze CO₂-uitstoot, maar gaan in de toekomst

ook echt koolstof uit de atmosfeer halen en opslaan. Daarmee kunnen we negatieve emissies bereiken. Aan de hand van een routekaart, die parallel aan het Klimaatplan verschijnt, bepalen we welke innovatieve technieken we hiervoor willen ondersteunen.”

Afhankelijkheid en betaalbaarheid

Daarnaast zijn afhankelijkheid en betaalbaarheid belangrijke thema's. “Geopolitieke ontwikkelingen dwingen ons kritisch te kijken naar onze energieonafhankelijkheid. Dat kan goed samengaan met duurzaamheid. Daarvoor moeten we een meer weerbaar systeem creëren, minder afhankelijk worden van fossiele energie-import, ongewenste afhankelijkheden verminderen en iedereen in staat stellen mee te doen met de energietransitie. Daarbij zijn er zorgen over de betaalbaarheid. Veel duurzame oplossingen zijn op de lange termijn goedkoper, maar hebben ondersteuning in wet- en regelgeving of subsidie nodig om van de grond te komen.”

Voorbeeldrol

Het Rijk heeft een belangrijke voorbeeldrol in de transitie. Michel: “Als we burgers en bedrijven vragen te verduurzamen, dan wij ook. Dat gebeurt ook. Ik zie veel bereidheid, initiatieven en activiteiten bij ministeries en uitvoerders. Soms, en dat is het leukst, dragen medewerkers vanuit zichzelf initiatieven aan. Zo worden, mede naar aanleiding van werk van medewerkers, in 2025 op het dak van de ministeries van EZ, KGG en LNV, een rijksmonument, thermische zonnepanelen gelegd die zowel warmte als elektriciteit

genereren. Verder is de temperatuur van het warmtenet voor de stadsverwarming voor een aantal Haagse overheidsgebouwen verlaagd. Dit is een pilot om te kijken of we kantoren kunnen verwarmen met minder energie.”

Win-win

Kern van de nieuwe strategie van het klimaatplan is de combinatie van verduurzaming en economische groei. “Dit is ook de basis van de Europese Clean Industrial Deal, dat verduurzaming koppelt aan industriële innovatie. We zien dit als de enige manier om voorwaarts te gaan in Europa. Essentieel is dat het bedrijfsleven die transitie kan doormaken. Het is aan de overheid hen daarin te faciliteren. Het nieuwe Klimaatplan is de basis voor verdere klimaatwetgeving. Jaarlijks zullen we de voortgang monitoren, zodat we kunnen bijsturen als doelen niet worden gehaald.”

Nieuw ministerie

2024 is ook het jaar dat het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) ontstond. Michel: “De naam vat onze ambitie goed samen. De toevoeging van het woord groei benadrukt dat klimaat is gekoppeld aan nieuwe kansen. We willen nieuwe bedrijven en nieuwe opties de ruimte geven. De verschuiving gaat naar economische kansen pakken en werken aan het verdienvermogen van Nederland. Ook met het oog op weerbaarheid, want in een geopolitiek risicovolle omgeving is een sterk bedrijfsleven cruciaal, anders zijn we aan de geopolitieke krachten overgeleverd.”

Duizend reacties

Aan het nieuwe Klimaatplan is in 2024 een breed en grondig consultatieproces voorafgegaan. “Intensief, informatief en leerzaam”, omschrijft Michel dat proces. “Voor het deel over onze Rijksbedrijfsvoering hebben we een brede afstemming gehad binnen de Rijksoverheid. Onze collega's van BZK en IenW hebben met de collega's van de directie Klimaat van ons departement de coördinatie opgepakt. Dit team heeft alle departementen en organisaties betrokken om de doelen tegen het licht te houden en te actualiseren. Daarnaast heeft KGG gesproken met een breed scala van bedrijven, wetenschappers en maatschappelijke organisaties. Gedurende dit consultatieproces hebben we meer dan duizend reacties ontvangen, doorgenomen en vaak doorgesproken met partijen die gereageerd hebben.”

Blik vooruit

Voor de toekomst verwacht Michel nog een flinke klui. “De 55 procent CO₂-reductie voor 2030 die we ons ten doel hebben gesteld, is een forse opgave. Nederland wacht een grote verbouwing. Eén op de drie straten moet open, we gaan veel meer warmtenetten aanleggen, investeren in hoogspanningsinfrastructuur, wind op zee, een waterstofnetwerk, nieuwe nucleaire centrales, koolstofopslag, et cetera. Het is een lange weg, maar het doel is duidelijk. Het is een opgave voor overheid, bedrijven en burgers met elkaar. Voor onszelf is het bovendien belangrijk de verduurzaming van onze Rijksbedrijfsvoering in de gaten te houden, met de huidige politieke speerpunten waar bezuinigingen onderdeel van zijn.”

5

7 BETAALBARE EN
DUURZAME
ENERGIE8 EERLIJK WERK
EN ECONOMISCHE
GROEI

Speerpunten (doelen Manifest)

10 ONGELIJKHEID
VERMINDEREN11 DUURZAME STEDEN
EN
GEMEENSCHAPPEN15 LEVEN OP
HET LAND12 VERANTWOORDE
CONSUMPTIE
EN PRODUCTIE

13 KLIMAATACTIE

17 PARTNERSCHAP OM
DOELSTELLINGEN
TE BEREIKEN

5.1 Algemeen (footprint)

Met het sluiten van het Klimaatakkoord eind 2019 is voor de periode tot 2030 het beleid vastgesteld om de klimaatdoelen te behalen die Nederland zich heeft gesteld. Het hoofdstuk waarin de voorbeeldrol van de overheid is beschreven, was tot en met het jaar 2024 leidend voor de verduurzaming van de bedrijfsvoering van EZ, KGG en LVVN. Elke vijf jaar moet het Klimaatakkoord worden geactualiseerd met een scope voor de komende tien jaar. Het Klimaatplan van 2019 is in 2024 onder handen genomen en geactualiseerd in het zogenoemde Klimaatplan 2025-2035. In 2024 zijn zodoende ook de doelen uit het betreffende hoofdstuk tegen het licht gehouden en geactualiseerd.

Een concretisering van de doelen uit het Klimaatakkoord en de afgesproken maatregelen om deze doelen te behalen, zijn vastgelegd in het Manifest 2.0 Verduurzaming Bedrijfsvoering (zie ook pagina 12). In dit hoofdstuk beschrijven we de voortgang op de doelstellingen uit het manifest 2.0 die nog gebaseerd zijn op de doelen uit het voormalige Klimaatakkoord.

De CO₂-Prestatieladder helpt bij het behalen van de doelstellingen. Doordat EZ/KGG en LVVN de CO₂-Prestatieladder inzetten als instrument wordt de CO₂-uitstoot van de eigen bedrijfsvoering (scope 1 en 2 en gedeeltelijk scope 3 emissies) sinds 2019 structureel verlaagd. Dit om de klimaatverandering en de nadelige effecten daarvan te helpen verminderen.

Hiermee dragen EZ/KGG en LVVN bij aan het behalen van **SDG 13: Klimaatactie**.

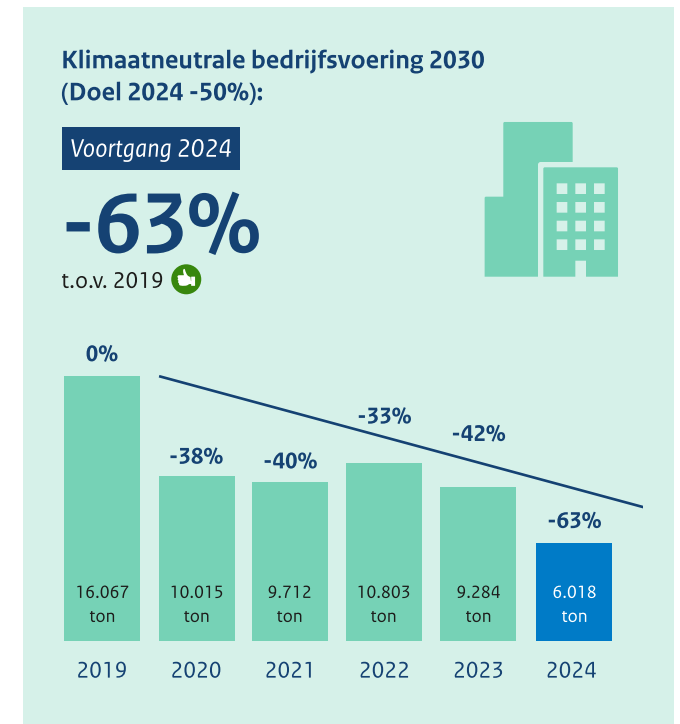
Het ministerie van KGG heeft nog geen eigen certificering voor de CO₂-Prestatieladder. Daarom is gekozen voor een gezamenlijke CO₂-footprint EZ/KGG. De ambitie van EZ/KGG en LVVN om door te groeien naar een volgende trede op de CO₂-Prestatieladder is in 2024 bijgesteld. Nieuwe normeringseisen van de CO₂-Prestatieladder en het besluit tot het opsplitsen van het voormalige ministerie van EZK vragen tijdelijk meer inzet van de bestaande capaciteit. Daarom wordt in 2025 een nieuwe planning voor eventuele doorgroei vastgesteld.

Als gevolg van het nieuwe kabinetsbesluit in 2024 zijn een aantal dienstonderdelen verschoven naar andere ministeries. Zo valt de dienst Nationaal Coördinator Groningen (NCG) vanaf juli 2024 onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Binnenlandse Zaken en komt de NCG niet meer voor in de footprint van EZ. Dienstonderdelen de Nederlandse Emissieautoriteit (NEa) en Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) vallen onder verantwoordelijkheid van KGG. Alle wijzigingen worden met terugwerkende kracht doorgevoerd naar het basisjaar (2019) zodat de voortgang op de doelen uit het manifest zuiver kunnen worden gemeten en weergegeven.

Resultaten en cijfers EZ/KGG en LVVN (exclusief RVO) 2024

In 2024 hebben EZ/KGG en LVVN weer een stap in de richting gezet van het hoofddoel: een klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2030. Om dit te bereiken, hebben EZ/KGG en LVVN bepaald dat ze de totale uitstoot van 2019 elk jaar met 10 procent willen verminderen.

Het afgelopen kalenderjaar is een mooi resultaat behaald in de CO₂-reductie. EZ/KGG en LVVN hebben maximaal ingezet op het vergroenen van hun elektriciteit en het vervangen van fossiele brandstofauto's. Het resultaat is dat we ruim onder de maximale CO₂-uitstoot zitten die we onszelf hebben gesteld en we 63 procent gereduceerd hebben ten opzichte van 2019. Ten opzichte van 2023 is een reductie bereikt van 35 procent. Dit betekent dat EZ/KGG en LVVN goed op koers liggen.

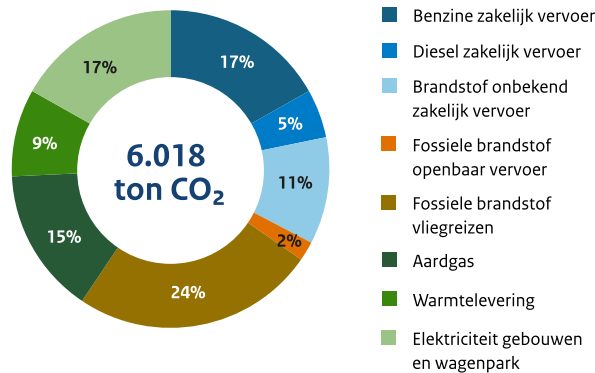
Gezamenlijke CO₂-footprint 2024 EZ/KGG/LVVN

De goede resultaten zijn vooral te danken aan het verder elektrificeren van het wagenpark, het vergroenen van stroom voor de panden en datacenters en het vergroenen van de stroom voor het opladen van de elektrische bedrijfswagens. In 2024 zijn de grootste bronnen van uitstoot het benzineverbruik van het wagenpark (17 procent), het (overgebleven) grijze stroomverbruik (17 procent) en de (voornamelijk lange) vlieguren (24 procent). Ook in 2025 zullen we maatregelen inzetten om de uitstoot van deze grootste bronnen verder te reduceren. Welke maatregelen we gaan inzetten wordt in overeenstemming met alle dienstonderdelen van EZ, KGG en LVVN nog bepaald in de community verduurzaming bedrijfsvoering. We blijven maatregelen treffen, zoals het verminderen van onze vlieguren, het verder vergroenen van de stroom en het elektrificeren van het wagenpark. Daarnaast bekijken we welke maatregelen we gaan inzetten om het energieverbruik en het gebruik van privéauto's verder omlaag te krijgen.

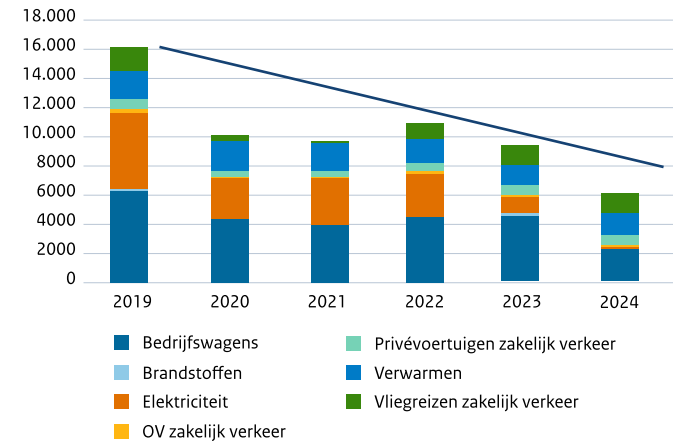
De trend vanaf 2019 is nog steeds op alle categorieën dalend. In 2024 is de totale reductie ten opzichte van 2019 63 procent. De categorie zakelijke reizen met privévoertuigen is het minst gedaald, met 9 procent. De grootste dalers zijn elektriciteit (97 procent) en bedrijfswagens (66 procent).

De totale reductie ten opzichte van 2023 is 35 procent. Van de totale gezamenlijke footprint is 38 procent scope 1, 25 procent scope 2 en 37 procent scope 3 (zakelijk reizen). De footprint van EZ/KGG bedraagt 1.901 ton (32 procent van de totale footprint) en van LVVN 4.117 ton (68 procent van de totale footprint). Ook per ministerie is een mooi resultaat behaald. EZ/KGG heeft 65 procent reductie behaald ten opzichte van 2019 en LVVN 62 procent. De grootste focus zal in 2025 liggen op het verminderen van onze vlieguren, het elektrificeren van het wagenpark en het verder reduceren van de zakelijke reizen met privévoertuigen.

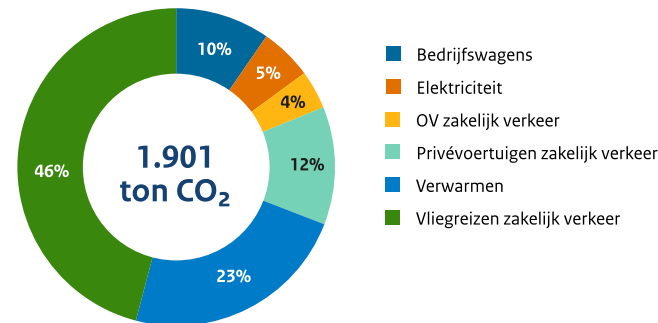
Grafiek 1 CO₂-Footprint EZ/KGG/LVVN (exclusief RVO)

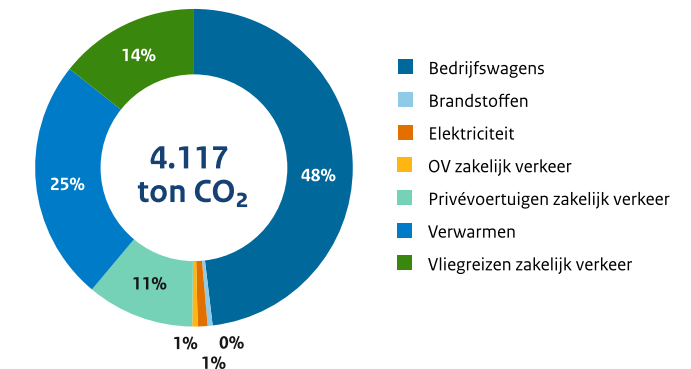
Grafiek 2 Voortgang CO₂-footprint

Grafiek 3 CO₂-Footprint EZ/KGG

Grafiek 4 CO₂-Footprint LVVN

NB In 2024 hebben we de emissie stromen benoemd in de footprint om de voortgang per stroom beter te volgen. De cijfers van EZ/KGG en LVVN zijn exclusief RVO, dat vanwege een eigen CO₂-certificering (trede 4) apart rapporteert.

5.2 Zakelijke mobiliteit

In 2024 was de CO₂-uitstoot door zakelijk reizen (inclusief Woon-werkverkeer) van EZ, KGG en LVVN gezamenlijk 5.224 ton. De doelstelling om de CO₂-emissie te halveren ten opzichte van 2019 is in 2024 gehaald met 51 procent. Ten opzichte van 2023 was de CO₂-uitstoot in 2024 gedaald met 30 procent. Het belang van succes op de doelstelling zakelijk reizen, is met name de voorbeeldrol die de Rijksoverheid heeft. Halen we deze doelen niet, dan geven we maatschappelijk een verkeerd signaal af.

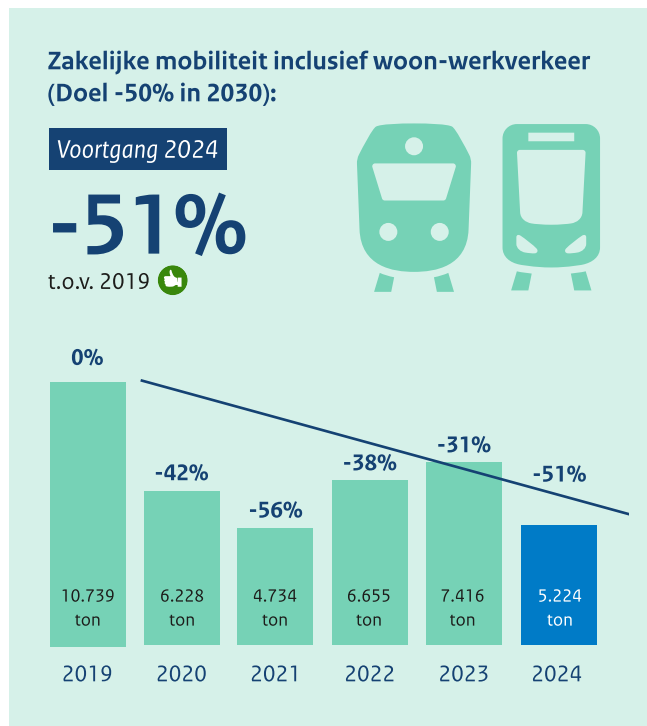
Het wagenpark, zakelijk vliegen en het gebruik van de privéauto voor woon-werkverkeer en dienstreizen zijn verantwoordelijk voor het grootste aandeel CO₂-uitstoot van het zakelijk reizen. Een kanttekening hierbij is dat de datakwaliteit van onze internationale dienstreizen door migratieperikelen van het boekingsplatform in 2024 mogelijk niet voldoet aan onze standaard. In de loop van 2025 zal daarom een aantal correcties te verwachten zijn.

De faciliteiten voor het zakelijk reizen zijn via de rijksbrede strategische inkoopstrategieën door de desbetreffende inkoopcategorieën geregeld. De categorieplannen bieden de basis voor contracten om zakelijk reizen en verblijf duurzaam te regelen.

De categorie Civiele Dienstauto's en Extern Wagenpark Beheer stelt de inkoopstrategie van het rijksbrede wagenpark op. Voor dit categorieplan betekent dit dat marktpartijen bij aanbestedingen moeten inzetten op onder andere:

- duurzamer maken van het wagenpark van het Rijk;
- toepassen van milieubewuste voertuigtechnieken;
- zoveel mogelijk hergebruiken van onderdelen en materialen;
- voorkomen van (internationale) sociale misstanden;
- werk creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

De regels voor zakelijk reizen voor de medewerkers van EZ, KGG en LVVN zijn rijksbreed vastgelegd in een cao. De cao biedt een aantal duurzame keuzes zoals een fiscaal aantrekkelijke fiets of een leasefiets. Ook heeft de cao een aantal pilots om duurzaam reizen voor de rijksmedewerkers aan te moedigen. Binnen EZ, KGG en LVVN is afgesproken hoe we controleren of medewerkers de regels voor het reizen naleven.

Internationale dienstreizen

Zakelijk vliegen was in 2024 verantwoordelijk voor 24 procent van onze CO₂-uitstoot. De doelstelling van EZ, KGG en LVVN is om structureel 25 procent minder CO₂-uitstoot te willen genereren door vliegen ten opzichte van 2019. Dit is nodig om het doel van 50 procent CO₂-reductie op zakelijk reizen en het doel 'klimaatneutraal voor 2030' te kunnen behalen en natuurlijk voor onze voorbeeldrol als Rijk.

In 2023 hebben we de norm voor zakelijk vliegen niet gehaald, en ook in 2024 is de beoogde reductie helaas niet bereikt. De CO₂-uitstoot door vlieggreizen is in 2024 met ongeveer 15 procent gedaald ten opzichte van 2019, terwijl onze doelstelling een reductie van 25 procent was.

Het aantal korte vluchten (minder dan 700 kilometer) is wel aanzienlijk gedaald: met 50 procent ten opzichte van 2023 en met 69 procent ten opzichte van 2019. Dit is in lijn met het reisbeleid van het Rijk, waarin korte vluchten in principe niet zijn toegestaan, tenzij er zwaarwegende redenen zijn zoals beperkte bereikbaarheid met het openbaar vervoer.

Een belangrijke kanttekening is dat de datakwaliteit over vlieggreizen in 2024 niet voldoet aan onze standaarden. De genoemde reductie is dan ook gebaseerd op een gemiddelde. Medio 2025 verwachten we te beschikken over betrouwbare en volledige data, waardoor de cijfers over onze vlieggreizen in 2024 mogelijk moeten worden bijgesteld.

We maakten in 2024 6.726 internationale treinreizen en legden daarmee 1.107.107 kilometer af, dat is 18 procent meer dan in 2023.

Door rijksbrede deelname aan het KLM Corporate Sustainable Aviation Fuel (SAF) programma van Air France-KLM vliegen EZ, KGG en LVVN voor een deel van hun vliegtrajecten met duurzame vliegtuigbrandstof. Dit geldt voor ongeveer 75 procent van de vluchten.

Bovendien krijgt elke vliegreis voor zakelijk verkeer door rijksbeambten standaard CO₂-compensatie door de Climate Neutral Group. Dit geldt binnen de CO₂-Prestatieladder niet als CO₂-reductie.

Rijksoverheid Travelpoint, het reis- en declaratieplatform van de Rijksoverheid, is halverwege 2023 in werking gesteld. De basis van dit platform werkt nu, en de komende tijd volgen er nieuwe functionaliteiten die bijdragen aan het verder verduurzamen van de reizen van ambtenaren van de Rijksoverheid. EZ, KGG en LVVN hebben sinds enkele jaren een checklist internationaal reizen, om de reiziger te helpen de meest duurzame keuze te maken.

We zijn bezig deze checklist interdepartementaal te implementeren, zodat ook andere ministeries hiervan gebruik kunnen maken. In 2025 onderzoeken we de mogelijkheid voor reizigers om vrijwillig economy class te vliegen daar waar ze eigenlijk business class mogen vliegen.

Doelstelling 25% CO₂-reductie vliegtrajecten t.o.v. 2019 (Doel 2024 -25%)

Voortgang 2024:

-15%

t.o.v. 2019

Privéauto voor diensttrajecten en woon-werkverkeer

Het zakelijk reizen met een privéauto is met 9 procent gedaald ten opzichte van referentiejaar 2019, maar er is wel een kleine stijging van 1,5 procent ten opzichte van 2023. Zakelijk reizen met de privéauto is met 678 ton CO₂-uitstoot verantwoordelijk voor 14 procent van de totale CO₂-uitstoot. Om de oorzaak van de stijgende lijn in het gebruik van de privéauto voor diensttrajecten te achterhalen, is er bij EZ, KGG en LVVN een enquête uitgezet over de motivatie voor privéautogebruik. Hieruit bleek dat mensen voornamelijk de privéauto zakelijk gebruiken voor overleggen, cursussen en bedrijfsuitjes. Het openbaar vervoer noemden medewerkers in veel situaties onhandig, vanwege slechte verbindingen, lange reistijd of eindbestemmingen die moeilijk te bereiken zijn met het ov.

Bij zakelijk reizen met de privéauto valt verder op dat rijksambtenaren veel ritjes van minder dan tien kilometer maken, voornamelijk binnen stedelijke gebieden.

De kantoorpanden van EZ, KGG en LVVN zijn goed bereikbaar met het openbaar vervoer. Het Rijk stimuleert medewerkers om met het ov te reizen en geeft ze hiervoor een Shuttel mobiliteitskaart. Om het gebruik van de privéauto voor diensttrajecten terug te dringen, blijven we de voortgang periodiek onder de aandacht van onze bestuurders brengen.

De CO₂-emissie veroorzaakt door Woon-werkverkeer met de privéauto is afgenomen met 45 procent ten opzichte van 2019, maar neemt wel met 7 procent toe ten opzichte van 2023. Het woon-werkverkeer met de privéauto draagt met 802 ton CO₂-uitstoot voor 17 procent bij aan de totale CO₂-uitstoot van EZ, KGG en LVVN in 2024.

Openbaar vervoer Binnenland

In 2024 stootten we door het reizen met het ov in eigen land 97 ton CO₂ uit. Onder andere door vergroening van de Nederlandse Spoorwegen is de CO₂-uitstoot voor binnenlandse reizen met 53 procent afgenomen ten opzichte van het referentiejaar 2019. De trein is met 93 procent van alle met binnenlands ov afgelegde kilometers en een afstand van 22.926.432 kilometer veruit het meest gebruikte ov-reismiddel.

Ten opzichte van 2023 is de CO₂-emissie in 2024 zo'n 0,7 procent toegenomen. Dat komt door meer reizen met de bus en een toename van 24 procent in het gebruik van Greenwheels-auto's.

Wagenpark

Met 82 procent zero-emissieauto's hebben EZ, KGG en LVVN de volgende grote stap gezet om in 2028 volledig uitstootvrij te zijn. De CO₂-emissie van het wagenpark was in 2024 66 procent lager dan in het referentiejaar 2019 en 52 procent lager dan in 2023. De CO₂-uitstoot veroorzaakt door onze bedrijfswagens is verantwoordelijk voor 39 procent van de totale footprint van EZ, KGG en LNNV in 2024. Het totale wagenpark was zo'n met 1.795 auto's zo'n 12 procent kleiner dan in 2023. Het aandeel elektrische auto's is ten opzichte van 2023 met 25 procent toegenomen tot 1.479 elektrische auto's. Het aantal dieselauto's is in 2024 verder afgeschaald naar 27 (nog geen 2 procent van het totale wagenpark) en was verantwoordelijk voor 13 procent van de CO₂-emissie veroorzaakt door het wagenpark. Een reductie van 85 procent ten opzichte van 2023. Het aandeel CO₂-emissies van de benzineauto's was 47 procent, de overige 40 procent werd veroorzaakt door grijze elektriciteit. Het soort elektriciteit gebruikt voor het opladen van de elektrische auto's wordt niet geregistreerd. Daarom rapporteren we alle elektriciteit om het wagenpark op te laden als grijs. Ter compensatie hebben we 3.167 Nederlandse Garanties van Oorsprong, ofwel groencertificaten, ingezet om de grijze stroom te vergroenen.

De NVWA heeft met 1.685 de meeste dienstauto's in gebruik en is verantwoordelijk voor 92 procent van de CO₂-uitstoot van het wagenpark. De NVWA onderzocht in 2024 wat de werknemers van de elektrische auto's en de regelingen vinden. Zij noemden het tijdsverlies bij het opladen van de auto en de korte acceleraties als nadelen. Als positieve punten noemden de werknemers het comfort en de betrouwbaarheid van de elektrische dienstauto.

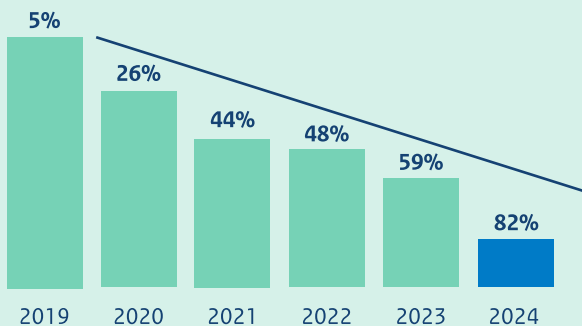
In 2025 gaan we verder met het elektrificeren van het wagenpark. Ook proberen we meer inzicht te krijgen in het soort elektriciteit, grijs of groen, waarmee onze auto's worden geladen.

Zero emissie wagenpark (Doel 100% in 2028):

Voortgang 2024

82%

t.o.v. 2019

5.3 Energieverbruik

Energieverbruik draagt voor een groot deel bij aan onze CO₂-uitstoot. Een deel van de energie die we verbruiken is afkomstig uit fossiele brandstoffen, zoals aardgas. Deze brandstoffen zorgen voor de uitstoot van broeikasgassen en veroorzaken opwarming van de aarde of klimaatverandering. Daarom wil de Rijksoverheid steeds minder fossiele brandstoffen gebruiken en het energieverbruik verminderen. EZ, KGG en LVVN hebben als gebruiker van veel rijks panden geen zeggenschap over de verduurzaming van de gebouwen zelf. Het Rijksvastgoedbedrijf is primair verantwoordelijk voor de verduurzaming van de vastgoedportefeuille van de Rijksoverheid. Deze uitvoeringsorganisatie heeft een totaalplan voor de energiebesparing van de rijksgebouwen in plaats van per gebouw. Het Rijksvastgoedbedrijf werkt hierbij wel nauw samen met gebruikers van de gebouwen, en dus ook met onze ministeries.

De ontwikkeling en het gebruik van technologieën voor energiebesparing en hernieuwbare energiebronnen zijn een belangrijk middel om energieverbruik en de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen. Het energiereductiebeleid van EZ, KGG en LVVN raakt **SDG 7: Betaalbare en duurzame energie**.

Algemene doelstelling energieverbruik

Als algemene doelstelling voor het energieverbruik van de gebouwen waarin we zijn gehuisvest hebben we een energiebesparing van gemiddeld 2 procent per jaar. Het verbruik van aardgas, stadswarmte en elektriciteit voor de panden waarin EZ, KGG en LVVN zitten, is samen verantwoordelijk voor ruim 27 procent van de CO₂-footprint. In 2024 was de CO₂-reductie van het energieverbruik in de kantoren 7 procent ten opzichte van 2019.

Elektriciteit

Voor 2030 hebben we als doelstelling dat al ons elektriciteitsverbruik van hernieuwbare energie afkomstig is. Daarvoor zijn we goed op weg, met een groeiend percentage tot inmiddels 98 procent in 2024.

Het bereikte resultaat in 2024 komt onder andere door:

- Het aanpassen van energiecontracten naar 100 procent Nederlandse Groene stroom van het tweede datacenter van de DICTU (zie paragraaf 5.7) en voor een aantal bijzondere locaties

van de NVWA. Het aanpassen van contracten heeft in totaal gezorgd voor een CO₂-reductie van 17 procent op de totale footprint van 2024.

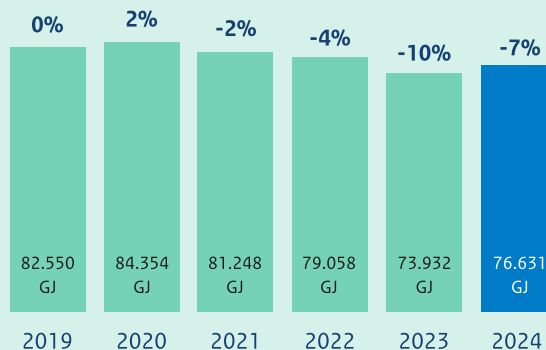
- Een aantal maatregelen bij de NVWA, zoals het vervangen van koel-aggregaten, een upgrade van de elektrische installatie en het vervangen van verlichting voor led in de kassen van Wageningen. Dit zal naar verwachting in 2025 pas een reductie op de footprint laten zien van ongeveer 10 procent ten opzichte van het jaar ervoor.

Gemiddeld 2% energiebesparing per jaar

Voortgang 2024

7%

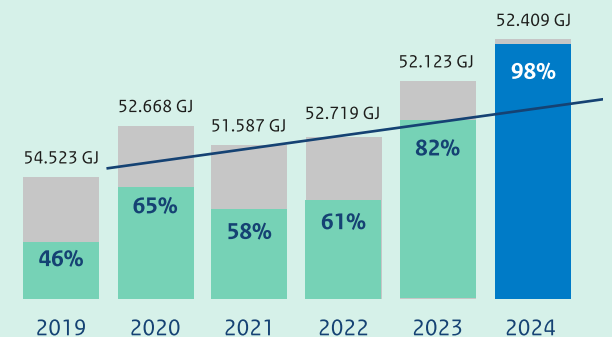
t.o.v. 2019

Elektriciteitsverbruik hernieuwbaar (Doel 100% in 2030):

Voortgang 2024

98%

- Initiatieven om bij te dragen aan ontwikkeling en het gebruik van technologieën voor energiebesparing. Bijvoorbeeld het project thermische zonnepanelen op het hoofdkantoor aan de Bezuidenhoutseweg in Den Haag dat in 2025 in uitvoering gaat. Naar verwachting zal dit 1 procent reductie opleveren op de totale footprint en daarnaast ook 7 procent elektriciteitsbesparing.

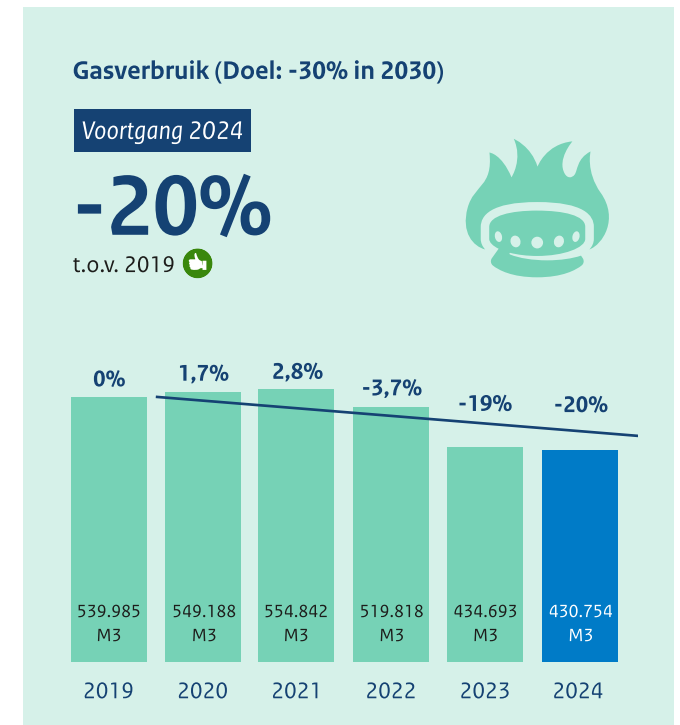
Ook in 2025 gaan we nog Nederlandse Garanties van Oorsprong inkopen voor de resterende grijze stroom. EZ, KGG en LVVN blijven zich inspannen om alle energiecontracten van huurpanden, in overleg met gebouwbeheerders en andere huurders, structureel aan te passen naar Nederlandse groene stroom.

Verwarmen

De meeste panden (61 procent) waarin EZ, KGG en LVVN zijn gehuisvest, worden verwarmd met stadswarmte. De panden die verwarmd worden met gas zorgen voor 63 procent van de uitstoot voor het verwarmen van de panden. De uitstoot als gevolg van het verwarmen met aardgas is met 10 procent gereduceerd ten opzichte van 2019 en met 2 procent gestegen ten opzichte van 2023. Met de reductie op het gasverbruik zijn we goed op weg. Het streefdoel voor 2024 was 15 procent reductie ten opzichte van 2019. Dit hebben we ruim gehaald. Het Rijksvastgoedbedrijf heeft voor een klein percentage groen gas ingekocht voor de Rijksgebouwen. Dit is nog zo'n klein deel dat het nog nauwelijks effect heeft op de footprint van EZ,

KGG en LVVN. De komende jaren is het de bedoeling dat het percentage groen gas hoger wordt.

In het laatste kwartaal van 2024 zijn voor twee kantoorpanden in Den Haag waarin EZ is gehuisvest de WKO-installaties aan elkaar gekoppeld om energie te besparen. Wat het effect hiervan is, zal pas in 2025 meetbaar zijn.

5.4 Klimaatvriendelijkere en biologische catering

Klimaatvriendelijke en biologische catering draagt direct bij aan de verduurzaming van onze bedrijfsvoering. Het bevorderen van plantaardig en biologisch eten vermindert CO₂-uitstoot, beschermt biodiversiteit en versterkt lokale voedselketens. Bovendien draagt een bewuste balans tussen dierlijke en plantaardige eiwitten bij aan het verminderen van de ecologische impact van de voeding. Het tegengaan van voedselverspilling speelt ook een belangrijke rol in de keuze voor een klimaatvriendelijke catering. Minder verspilling bespaart niet alleen grondstoffen, het verlaagt ook de CO₂-uitstoot. Dit sluit aan bij de visie van het ministerie van LNV op landbouw-, natuur- en voedselbeleid. Hierin staan het behoud en de versterking van biodiversiteit en de verduurzaming van voedselproductie en -consumptie centraal.

Als beleidsdepartement neemt LNV hierin een voorbeeldrol door deze principes op te nemen in de eigen catering en zo actief bij te dragen aan een duurzamer voedselpatroon. Als we de doelen op het gebied van klimaatvriendelijkere catering niet halen, zal de ecologische voetafdruk van onze voedselketen blijven groeien. De transitie naar een betere balans tussen plantaardige en dierlijke eiwitten is belangrijk voor het verduurzamen van voedselproductie en consumptie, terwijl het tegengaan van voedselverspilling cruciaal is voor het verlagen van de ecologische impact. Als dit niet lukt, verspillen we waardevolle hulpbronnen en stijgt de CO₂-uitstoot, wat de realisatie van belangrijke klimaatdoelen zoals klimaatneutraliteit in 2030 bemoeilijkt.

Dit cateringbeleid sluit aan bij de volgende Sustainable Development Goals (SDG's):

- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie
- SDG 13: Klimaatactie
- SDG 15: Leven op het land

De primaire doelen op het gebied van catering zijn:

- Het realiseren van een 60 tot 70 procent plantaardig eiwitaanbod in catering en banqueting in 2030.
- Het terugbrengen van voedselverspilling in de catering naar 5 procent in 2026.

Activiteiten in 2024

Voedselverspilling terugdringen

Managementinformatie over het hoofgebouw van EZ, KGG en LVVN in Den Haag was in 2024 nog niet volledig beschikbaar, mede door de recente verbouwing van het bedrijfsrestaurant. Ook wordt nog onderzocht in hoeverre cateraar Hutten de voedselverspilling binnen de banqueting apart kan toelichten. De rapportage over 2023 toonde een gemiddelde derving van 3,62 procent per maand. Sinds de heropening van het restaurant wordt voedselafvalmonitoringssysteem Orbisk gebruikt voor monitoring van verspilling.

Eiwittransitie

De eiwittransitie is een belangrijk onderdeel van de verduurzaming van de catering. In 2024 is een grote stap gezet, met 55 procent plantaardig en 45 procent dierlijk eiwit in het aanbod. Het doel is om in 2030 meer dan 60 procent van de eiwitten plantaardig te maken, met als ambitie zelfs 70 procent in de banqueting.

Vergroten aandeel biologisch

In 2024 is het biologische aanbod gemonitord bij een pilot in gebouw Center Court in Den Haag.

De resultaten van deze pilot worden verder geanalyseerd, met als doel om vanaf 2026 in een groeipad 25 procent van het assortiment biologisch aan te bieden.

In lijn met de ambities speelt de Rijksoverheid een voortrekkersrol door biologische producten aan te schaffen. Dit wordt ondersteund door een [onderzoek uitgevoerd door CE Delft](#), in opdracht van LVVN, in samenwerking met cateraar Hutten. Een van de conclusies van het onderzoek was dat het haalbaar is om 25 procent biologisch assortiment te realiseren, omdat er

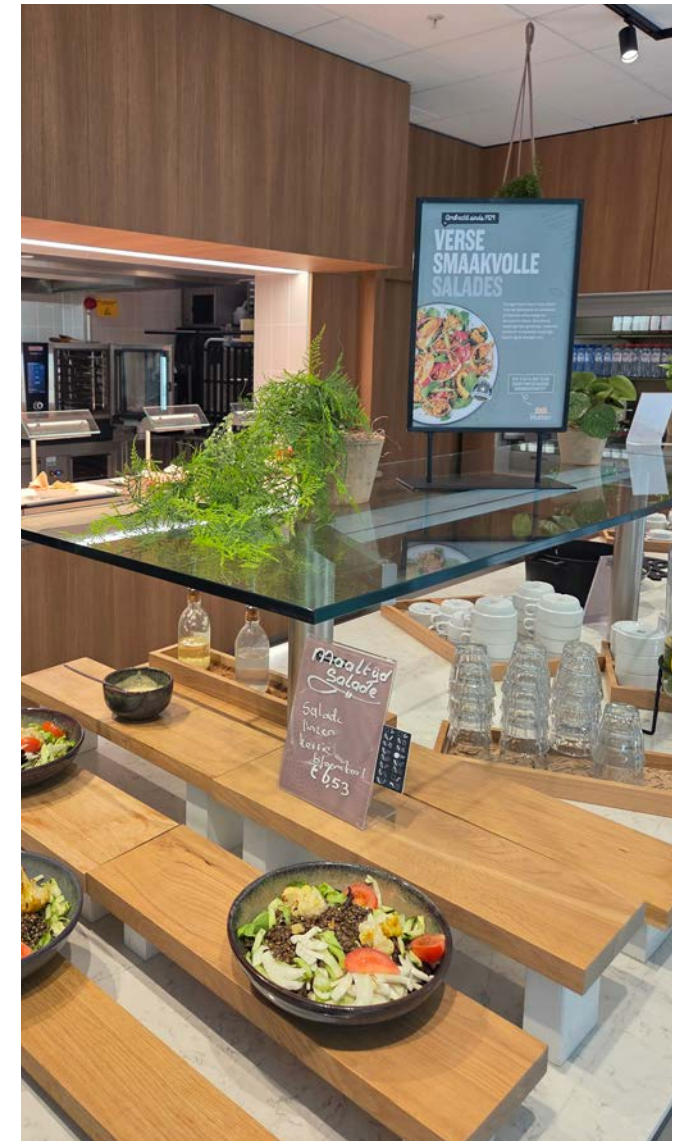
voldoende producten beschikbaar zijn en slimme maatregelen het beperkte prijsverschil tussen biologische en reguliere producten verder kunnen verkleinen.

In 2030 60 procent van assortiment true price

In 2024 is het doel gesteld om het assortiment in de bedrijfsrestaurants en koffiecorners geleidelijk op true pricing te baseren. Verborgene kosten voor milieu, dier en mens worden dan ook meegeteld. Het doel was om de impact op de afzet te analyseren en waar mogelijk maatregelen te nemen. Een eerste pilot met true pricing is uitgevoerd in de koffiecorners van het hoofgebouw aan de Bezuidenhoutseweg en CenterCourt. De resultaten van deze pilot waren echter onnauwkeurig, mede door de beperkte afname van producten met true pricing. Dit kwam deels door onvoldoende communicatie over de pilot. Met cateraar Hutten en FMH bekijken we hoe we de communicatie kunnen verbeteren, het assortiment kunnen vergroten en de bestemming voor de extra opbrengst kunnen verduidelijken.

Maatregelen

Cateraar Hutten introduceerde in 2024 een 100 procent vegetarische banqueting en biedt vanaf 1 januari 2025 volledig plantaardige opties aan. Hoewel de doelstellingen aan de aanbodkant zijn behaald, zijn de inkoop- en verkoopdoelen nog niet gerealiseerd. In 2025 zullen verdere maatregelen in overleg met de facilitair dienstverlener FMHaaglanden en de cateraar worden besproken. Door de tijdelijke verbouwing van het bedrijfsrestaurant en de keukens in het hoofgebouw konden er in 2024 geen aanvullende maatregelen worden genomen.

In toekomstige aanbestedingen wordt een groeipad van drie jaar geïntroduceerd. Hierbij moet vanaf het begin van het contract 25 procent van het assortiment biologisch zijn (in volume). Dit groeipad is onderdeel van de bredere inspanningen van de Rijksoverheid om biologische producten structureel in te kopen en bij te dragen aan de verduurzaming van de voedselproductie en -consumptie.

Zijn de doelen gehaald?

Plantaardig eiwitaanbod

Op basis van de beschikbare informatie zijn de doelen voor 2024 nog niet volledig behaald. In het hoofdgebouw aan de Bezuidenhoutseweg 73 bestond 55 procent van de verkoop uit plantaardige eiwitten en 45 procent uit dierlijke eiwitten. Er is echter alleen data van het hoofdgebouw beschikbaar, waardoor de landelijke voortgang nog niet volledig zichtbaar is. Desondanks zitten we op schema om het doel voor 2030 te behalen. In 2025 worden nadere afspraken gemaakt met meerdere dienstverleners om de voortgang op landelijk niveau te monitoren en het doel verder te evalueren.

Voedselverspilling

Effectieve monitoring van voedselverspilling was in 2024 niet mogelijk vanwege het ontbreken van managementinformatie. Dit kwam mede door de verbouwing van het bedrijfsrestaurant in het hoofdgebouw aan de Bezuidenhoutseweg in Den Haag. Daarnaast wordt nog onderzocht in hoeverre de cateraar voedselverspilling in het bedrijfsrestaurant en de banqueting apart kan toelichten.

True pricing lijkt moeilijk toe te passen door het ontbreken van duidelijke wet- en regelgeving, de hogere kosten voor consumenten en het gebrek aan transparantie over de werkelijke sociale en milieukosten in de voedselketen.

Volgende stappen

De eiwittransitie is belangrijk voor het verduurzamen van onze catering. Hoewel de ministeries EZ, KGG en LVVN goed op schema liggen, blijft de eiwittransitie een ingewikkeld onderwerp. In 2025 gaan de facilitaire dienstverleners werken aan een eiwitstrategie voor 2025-2030. Deze strategie heeft als doel het verduurzamen van het voedselaanbod en het verminderen van het gebruik van dierlijke eiwitten zonder de keuzevrijheid te beperken.

In 2025 richten EZ, KGG en LVVN zich op het vergroten van bewustwording binnen organisaties door middel van actieve communicatiecampagnes. Bijvoorbeeld door mee te doen aan de Nationale Klimaatweek en de Verspillingsvrije Week. Deze campagnes stimuleren duurzame keuzes in de bedrijfsrestaurants en dragen bij aan de doelstelling om voedselverspilling te verminderen.

De voortgang op de doelen gaan we volgen door afspraken te maken over meetbare rapportages over voedselverspilling.

Verhouding dierlijke-/plantaardige eiwitten		
	Plantaardig	Dierlijk
Kwartaal 1 2024	57,2%	42,8%
Kwartaal 2 2024	51,8%	48,2%
Kwartaal 3 2024	53,1%	46,9%
Kwartaal 4 2024	59,0%	41,0%
Totaal	55%	45%

We hebben duidelijke doelen vastgesteld: 40 procent minder verspilling in 2025 (ten opzichte van de nulmeting in 2023), 75 procent minder in 2027 en helemaal geen verspilling meer in 2030, onder andere door hergebruik van reststromen.

De categorie Consumptieve Diensten werkt samen met LVVN, concerndienstverleners en cateraars, aan een klimaatvriendelijker en biologischer cateringaanbod. True pricing moet verborgen milieu- en sociale kosten zichtbaar maken en bewuste keuzes te stimuleren. Voor de banqueting onderzoeken we of we true prices naast reguliere prijzen kunnen laten zien. Voor restaurants en koffiecorners stellen we een groeipad op om het assortiment stapsgewijs van deze eerlijke prijzen te voorzien.

Samen met het voedingscentrum zijn er nieuwe [Aanbestedingscriteria voor gezonde, duurzame catering](#) | [Voedingscentrum](#) ontwikkeld. Deze worden voorgesteld als geldend voor alle rijksoverheids cateringcontracten. Ook hebben de partners van het Marktprogramma Verduurzaming Dierlijke Producten [een wijziging voorgesteld](#) van de Maatschappelijk Verantwoord Inkoop criteria. Met deze wijziging kan de vraag naar duurzame dierlijke producten aangejaagd worden. Door beide adviezen naast elkaar te implementeren in het inkoopbeleid wordt er rekening gehouden zowel de gezondheid, de klimaatimpact en het dierenwelzijn van het cateringaanbod.

Naar aanleiding van het vernieuwde Klimaatplan wordt bekeken wat dit betekent voor de voorbeeldrol van de Rijksoverheid. Waar nodig wordt het Manifest Verduurzaming Bedrijfsvoering EZ, KGG & LVVN 2.0 daarop aangepast en verschijnt er in 2025 een derde versie van het manifest. Hierin worden ook de doelen voor klimaatvriendelijkere catering opnieuw beoordeeld en waar nodig aangescherpt op basis van de nieuwste inzichten en ambities.

5.5 Circulariteit

De Rijksoverheid speelt een belangrijke rol in de transitie naar een circulaire economie, zowel als wetgever als opdrachtgever en inspirator. Door bewust te kiezen voor circulaire oplossingen, stimuleert de overheid de markt om duurzame innovaties op te schalen. Dit heeft al geleid tot belangrijke ontwikkelingen in de grond-, weg- en waterbouw, kantoorinrichting en bedrijfskleding. Een belangrijk doel is om het gebruik van primaire grondstoffen fors terug te dringen. De Rijksoverheid streeft ernaar om het gebruik van niet-duurzame materialen, zoals beton, staal en bakstenen, in 2030 met 50 procent te verminderen.

Acties en resultaten in 2024

In 2024 zijn concrete stappen gezet om de circulariteit binnen EZ, KGG en LVVN te verbeteren:

- **Stopzetting wegwerpbekers:** Sinds 1 januari 2024 zijn wegwerpbekers uit gefaseerd. Deze maatregel vloeit voort uit

de Europese Single Use Plastics (SUP) Richtlijn, die is gericht op het verminderen van de milieu-impact van wegwerpplastic.

- **Circulair (ver)bouwen:** Bij renovatieprojecten kiest het Rijksvastgoedbedrijf steeds vaker voor herbruikbare en biobased materialen, zoals hennepisolatie en mycelium. In 2024 werd het bedrijfsrestaurant van EZ, KGG en LVVN aan de Bezuidenhoutseweg 73 in Den Haag omgetoverd tot een groene oase en de voormalige fitnessruimte omgedoopt tot Brainstorm Valley. Dit is een duurzaam concept met vergaderzalen en twee unieke brainstormpods van biobased materialen zoals hennepisolatie en mycelium.
- **Circulaire kantoorinrichting:** Facilitair dienstverlener FMHaaglanden heeft in 2024 drie nieuwe meubelpartners gecontracteerd die meubilair hergebruiken en repareren. Hierdoor wordt de werkomgeving duurzamer ingericht.
- **Restafval:** EZ, KGG en LVVN hebben als doel het restafval te beperken tot maximaal 35 procent en minstens 65 procent

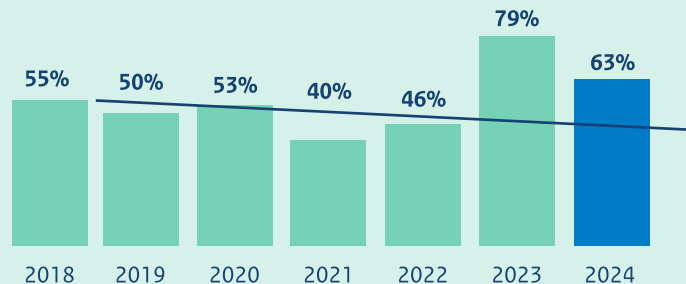

Resultaten restafval 2024 (totaal ACM, B73, RVO, NVWA) (Doel: 35% procent in 2030)

Voortgang 2024

63%

t.o.v. 2019

van het afval te hergebruiken. Dit draagt bij aan de overgang naar een circulaire economie, waarbij grondstoffen efficiënter worden gebruikt en duurzame innovaties worden bevorderd. Ondanks deze inspanningen blijft het restafval in 2024 met 63 procent aanzienlijk hoger dan de doelstelling van 35 procent.

Maatregelen voor 2025

Om de circulaire doelstellingen voor 2025 te behalen, worden extra maatregelen genomen, waaronder een gedragscampagne in samenwerking met FMHaaglanden om de bewustwording te vergroten en actief bij te dragen aan afvalreductie.

Bij een aantal productgroepen binnen de facilitaire dienstverlening moet circulariteit nog specifiek worden uitgewerkt naar praktische doelstellingen. In 2025 wordt dit voor tal van productgroepen verder opgepakt.

Bijdrage SDG's:

- **SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie** – Door afvalreductie, hergebruik van materialen en circulaire inkoop wordt verspilling tegengegaan.
- **SDG 13: Klimaatactie** – Minder afval en hergebruik van grondstoffen helpen bij de vermindering van CO₂-uitstoot en milieu-impact.
- **SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen** – Circulaire oplossingen binnen gebouwen, kantoorinrichting en catering dragen bij aan een duurzamere werkomgeving.

EZ, KGG en LNNV volgen de rijksbrede doelstelling voor afvalscheiding: maximaal 35 procent restafval (exclusief papier en karton). Dat betekent dat we ernaar streven 65 procent van het afval opnieuw te laten gebruiken. Onze facilitaire dienstverlener FMHaaglanden streeft circulariteit na in alle vormen van zijn dienstverlening en richt zich op het verduurzamen van de werkomgeving en de reststoffenverwerking.

Rijk Circulair: op weg naar een circulaire Rijksoverheid

Rijk Circulair is een initiatief van ambtenaren die werken aan een circulaire bedrijfsvoering binnen het Rijk. Het gebruik van niet-hernieuwbare grondstoffen moet fors omlaag, want we kopen nu nog onnodig veel nieuwe spullen en verspillen waardevolle materialen. Het Rijk heeft de ambitie om in 2030 het grondstofgebruik te halveren en in 2050 volledig circulair te werken. Dit vraagt om veranderingen, zoals langer gebruik van producten, slimmer inkopen en beter afval scheiden.

Er lopen al initiatieven op het gebied van bijvoorbeeld asfalt, kantoormeubilair en circulaire werkkleding, maar samenwerking binnen het Rijk is essentieel om de doelen op het gebied van circulariteit te halen. Rijk Circulair brengt betrokken partijen samen om concrete stappen te zetten richting duurzamer en efficiënter grondstofgebruik.

“Circulair worden kun je niet alleen. Daarom helpen we initiatiefnemers binnen het Rijk door ze te ondersteunen en met elkaar in contact te brengen.”

Reinier Guijt, senior duurzaamheidsadviseur ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en Rijk Circulair

5.6 Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)

Bij MVOI kiezen EZ, KGG en LVVN zorgvuldig wat ze inkopen. Opdrachtgevers en inkopers denken hierbij aan zaken zoals het tegengaan van klimaatverandering en milieuverontreiniging. Zo draagt MVOI bij aan de verduurzaming van onze bedrijfsvoering maar ook aan de verduurzaming van de bedrijfsvoering van onze leveranciers. Denk hierbij aan de eisen op het gebied van CO₂-uitstoot die we stellen aan de levering van onze bloemen of de productie van onze relatiegeschenken. Maar MVOI draagt ook bij aan de sociale verduurzaming van de rest van Nederland. Als er bijvoorbeeld door de inzet van één van onze leveranciers iemand met afstand tot de arbeidsmarkt (tijdelijk) aan het werk komt, draagt dit bij aan de arbeidsparticipatie van mensen in kwetsbare posities (thema Social Return).

Halen we de reductiedoelstellingen niet, dan brengt dit de bredere klimaatdoelstelling van de Rijksoverheid en de voorbeeldrol als Rijk in gevaar. Maar ook als we de sociale doelen in ons [MVOI-actieplan](#), Social Return, Diversiteit & Inclusie en de ketenverantwoordelijkheid niet halen, kan dit leiden tot reputatieschade en verminderde geloofwaardigheid in ons duurzaamheidsbeleid.

Relevantie voor SDG-doelen

MVOI sluit aan bij de volgende Sustainable Development Goals (SDG's):

- SDG 8: Eerlijk werk en economische groei
- SDG 10: Minder ongelijkheid
- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie
- SDG 13: Klimaatactie

Doelen

EZ, KGG en LVVN hebben sinds 2023 als doel om alle inkopen die de departementen doen duurzaam te laten zijn.

Meetbaar gemaakt in KPI's:

1. 33 procent van alle aanbestedingen heeft een gunningscriterium maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI)/duurzaamheid.
2. MVI/duurzaamheid wordt altijd opgenomen in de eisen van de aanbesteding.
3. Altijd bestellen van de meest duurzame optie bij de Inkooppleinen.

Activiteiten in 2024

In 2024 vonden de volgende activiteiten op het gebied van MVOI plaats:

- Er is een richtlijn duurzaam bestellen relatiegeschenken vastgesteld en gecommuniceerd binnen de concerns. Dit geeft de medewerkers van de inkooppleinen een handvat om duurzaam advies te geven bij het bestellen van deze artikelen.
- Na gunning van diverse aanbestedingen binnen het account RVO Klimaat, Energie en Verduurzaming zijn plannen van aanpak Social Return opgevraagd en gemonitord. Dit heeft al tien mooie plannen van aanpak opgeleverd die ook al zijn goedgekeurd en gedeeltelijk gerealiseerd. Helaas is het nog lastig om concrete cijfers op te leveren over de impact. In 2025 maken we een start met het professionaliseren en uitbreiden van de monitoring.
- Biodiversiteit is een onderwerp dat diverse MVOI-thema's raakt zoals klimaat en milieu. Er is samenwerking gezocht met de beleidsverantwoordelijke van LVVN op het gebied van biodiversiteit. We hebben een analyse gedaan naar het uitvragen van biodiversiteit binnen diverse aanbestedingen (zoals bij de catering, bedrijfskleding, groenvoorziening en schoonmaak) en de aandacht hiervoor binnen de categorieplannen.
- Een eerste aanzet is gemaakt om biodiversiteit beter in de MVOI-criteria te laten opnemen. Hier gaan we in 2025 mee verder.
- Bij iNova (de innovation office van RVO) zijn twee projectvoorstellen ingeleverd om AI toe te gaan passen binnen de inkoop. Dit wordt in 2025 verder opgepakt.
- Bij diverse (Europese) aanbestedingen is er duurzaam advies gegeven, onder andere bij de aanbesteding voor de bloemen en fruitmanden van RVO. Dit wordt in 2025 voortgezet en uitgebreid.
- De innovatieboard van het Inkoop Uitvoeringscentrum EZ (IUC-EZ) is weer opgestart.

Resultaten

In 2024 zijn er 106 Europese aanbestedingen gehouden waarbij de gunningsdatum in hetzelfde jaar lag. Bij 99 aanbestedingen is een MVOI-criteria uitgevraagd.

In grafiek hiernaast is te zien dat bij veel aanbestedingen MVOI-thema's zijn uitgevraagd. Helaas kunnen we niet verder inzoomen op hoe dit tot uiting is gekomen in de eisen en gunningscriteria.

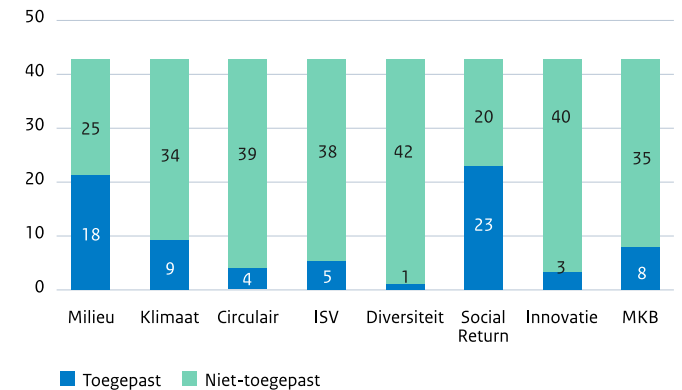
In 2024 is onderzoek gedaan naar de eenduidige interpretatie van de MVI-zelfevaluatiETOOL (MVI-zet). Met deze tool wordt het uitvragen van MVOI-thema's gemonitord. Ook is onderzocht hoe we de tool beter kunnen inzetten om het gebruik van de MVI-thema's te bevorderen. Hieruit is gebleken dat het invullen van de tool toegankelijker moet worden voor onze inkopers.

Plannen voor 2025

We gaan het toepassen en monitoren van de MVOI-thema's eenvoudiger maken, inclusief communicatie hierover. Dat doen we met een aantal specifieke acties:

- De samenwerking met LVVN op het gebied van biodiversiteit voortzetten, eisen en wensen voor biodiversiteit in aanbestedingen concreter maken en gesprekken voeren met BZK over het opnemen van biodiversiteit in het rijksinkoopbeleid.
- Een webapplicatie implementeren voor het monitoren van social return in aanbestedingen van alle drie de departementen.
- Onderzoeken hoe we de MVOI-zelfevaluatiETOOL eenvoudiger en beter kunnen maken, zodat inkopers de tool gemakkelijker en betrouwbaarder kunnen invullen.
- De inkoopformats van het IUC verbeteren en aanvullen, zodat inkopers MVOI-criteria eenvoudiger kunnen toepassen in aanbestedingen.

Grafiek 5 Aantal aanbestedingen waarin het MVOI thema is uitgevraagd

- Het MVOI-board implementeren, dat vooraf advies geeft over het toepassen van MVOI-criteria bij Europese aanbestedingen.
- Onderzoeken hoe de inkoopssystemen van het IUC – naast de MVOI-zelfevaluatiETOOL en de social return-monitoringapplicatie – verbeterd kunnen worden voor een betere monitoring van MVOI.

5.7 Duurzame ICT-dienstverlening

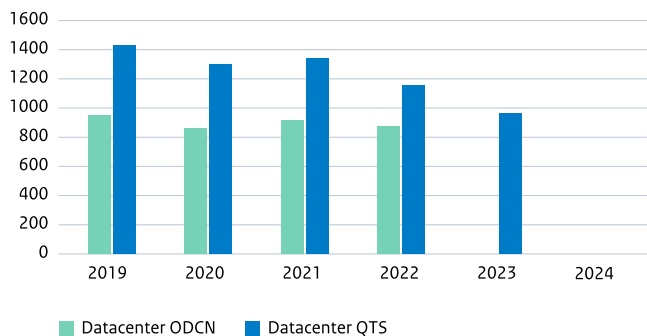
DICTU is de ICT-dienstverlener van de kerndepartementen EZ, KGG en LVVN. DICTU committeert zich aan het creëren van een duurzamere wereld. In lijn met het Klimaatakkoord heeft DICTU als doel om uiterlijk in 2030 een klimaatneutrale bedrijfsvoering te realiseren en toe te werken naar een duurzame ICT-dienstverlening.

Zowel duurzaam digitaliseren als digitalisering inzetten voor verduurzaming zijn van belang. Het verduurzamen van de ICT-dienstverlening draagt daarmee bij aan de Sustainable Development Goals **SDG 7: Betaalbare en duurzame energie** en **SDG 13 Klimaatactie**.

Footprint datacenters

Bijna 80 procent van het elektriciteitsverbruik van DICTU vindt plaats in twee datacenters. De datacenters hebben sinds 2024 volledig de overstap gemaakt naar hernieuwbare energiebronnen van Nederlandse oorsprong en daardoor is de CO₂-uitstoot fors gereduceerd.

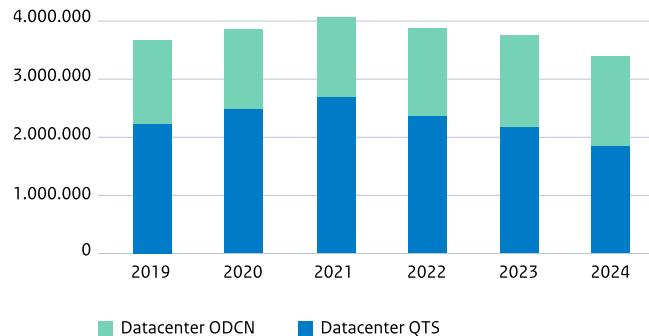
Grafiek 6 CO₂-uitstoot datacenters 2019-2024

Om te onderzoeken of verdere energiebesparing mogelijk is, heeft DICTU een LEAP (Lower Energy Acceleration Program)-onderzoek uitgevoerd. Op een schaal van A (hoog) tot F (laag), scoort DICTU een B. Hiervoor is gekeken naar bijvoorbeeld de Power Usage Effectiveness (PUE), Server Utilization en het inkoopproces.

- PUE is de mate waarin de hoeveelheid energie die het datacenter binnenkomt, gebruikt wordt om IT-apparatuur te laten draaien. Voor DICTU is de PUE 1,35. Daarmee scoort DICTU hoger dan het sectorgemiddelde (PUE van 1,55) en zijn de datacentra daarmee efficiënt tot zeer efficiënt.
- Server Utilization is de mate waarin de server taken uitvoert. Voor onze servers ligt het gemiddelde op 25 procent. Hier is mogelijk nog ruimte voor verbetering.
- Zeer positief waren de onderzoekers over het inkoopproces. Hierbij kijkt DICTU niet alleen naar de kosten, maar ook altijd naar het energieverbruik van apparatuur.

Grafiek 7 Elektriciteitsverbruik datacenters 2019-2024

De grootste energiebesparing is te halen door oudere servers en switches te vervangen. Sinds 2024 loopt er een aantal projecten om het aantal servers en switches te verminderen en tegelijkertijd over te gaan naar nieuwere en energiezuinigere types. In 2025 krijgen deze projecten een vervolg. Deze maatregelen hebben mede geleid tot 10 procent energiebesparing in 2024 ten opzichte van 2023.

Capaciteitsmanagement: inzicht in capaciteitsgebruik applicaties

Het aantal gebruikers van cloud-werkplekken is gegroeid van circa 13.000 in 2019 naar 21.000 in 2024. In 2024 heeft DICTU een werkwijze ontwikkeld om inzicht te krijgen in het infrastructuurgebruik van applicaties (geheugen en opslag). Dit initiatief heeft als doel het bereiken van een duurzamer gebruik van de interne capaciteit. Door de capaciteitsreservering versus het werkelijke gebruik te optimaliseren, maken applicaties efficiënter gebruik van het geheugen en de opslag, met name bij de ontwikkel- en testsystemen.

In 2025 wordt het beheer van cloud- en datacenter-uitgaven uitgebreid met het optimaliseren van het capaciteits- en energiegebruik. Deze functionaliteit wordt ook wel GreenOps genoemd.

Nationale Klimaatweek: circulariteit

Tijdens de Nationale Klimaatweek is vanuit DICTU is een inleverweek georganiseerd voor ICT-middelen die niet meer in gebruik zijn. DICTU heeft een samenwerking met Domeinen Roerende Zaken (DRZ) van het ministerie van Financiën, waardoor op een veilige en duurzame manier afscheid kan worden genomen van overtollige ICT-middelen. ICT-middelen die nog te gebruiken zijn, krijgen buiten het Rijk een tweede leven. Als dat niet kan, worden ze via DRZ verwerkt tot herbruikbare grondstoffen.

Ketenanalyse: scope 3 indirecte emissies

In het project Nulmetingen in diensten is DICTU in 2024 gestart met het in kaart brengen van de ecologische voetafdruk per dienstverleningscategorie. Hierbij kijkt DICTU naar de CO₂-uitstoot binnen de keten, zoals de productie, het vervoer en het gebruik van hardware (Life Cycle Analyse, LCA). Inzicht in de emissies in de keten is belangrijk voor verdere emissiereductie en ketensamenwerking in de komende jaren.

In 2025 krijgt de ketenanalyse daarom een vervolg. Het berekenen van de voetafdruk gaat volgens het GHG (Greenhouse Gas) Protocol. Het GHG Protocol onderscheidt scope 1, 2 en 3 emissies. DICTU heeft al inzicht in de scope 1 directe emissies, zoals het gasverbruik, en de scope 2 emissies, met name elektriciteitsverbruik. De ketenanalyse heeft betrekking op de scope 3 indirecte emissies. Voorbeelden hiervan zijn emissies die voortkomen uit de productie van ingekochte hardware (upstream) en het gebruik van de door de DICTU geleverde ICT-diensten (downstream).

De voor de ICT-dienstverlening belangrijkste scope 3 emissiecategorieën zijn:

1. Gekochte goederen en diensten (met name inkoop van software, op basis van leveranciers emissiedata en emissiefactoren).
2. Kapitaalgoederen (ingekochte hardware, ofwel activa, op basis van onder andere een levenscyclusanalyse (LCA), die de milieueffecten meet).
3. Vervoer en -distributie van producten (in samenwerking met onze logistieke dienstverlener).
4. Gebruik van producten en diensten (op basis van een LCA).
5. End-of-life-verwerking producten (in samenwerking met de Dienst Roerende Zaken).

Inkoop ICT-dienstverlening

Inkoop is een krachtig instrument om invulling aan duurzaamheid te geven. In 2024 vonden daarom twee workshops MVOI (Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen) plaats over hoe DICTU Inkoop & Contractmanagement kan bijdragen aan het verduurzamen van DICTU.

‘Inkopen met impact’ (het kabinetsbeleid over de inkoopstrategie van het Rijk) is de standaard voor duurzaam, sociaal en innovatief inkopen bij het Rijk. In de categorieplannen staat de koers beschreven voor de komende jaren.

Met name de inkoopcategorieën **Connectiviteit, ICT-Werkomgeving (IWR), Datacenters en Software** zijn van toepassing op ICT-dienstverlening. Speerpunten zijn:

1. Het vragen van een maximale inspanning van de leverancier op de thema's internationale sociale voorwaarden, CO₂-neutraal en circulariteit;
2. Het verhogen van de mate van transparantie in zowel de productielocaties in de keten als de impact die de producten hebben op het klimaat (CO₂-footprint of LCA) en het gebruik van schaarse grondstoffen;
3. Het samenwerken met onafhankelijke instanties voor het meten van de duurzaamheidsprestaties.

Verduurzamen websites

DICTU Web & App Services onderzoekt hoe we de voetafdruk kunnen verminderen van de websites die DICTU beheert. Hiervoor gebruiken zij tools waarmee de CO₂-footprint van webpagina's kan worden gemeten. Als pagina's bijvoorbeeld onnodig grote afbeeldingen of niet noodzakelijke codes bevatten, kost het laden van een webpagina meer bytes en tijd dan noodzakelijk. Hierdoor neemt de CO₂-uitstoot voor de pagina toe en neemt ook de gebruikerservaring af.

DICTU gaat deze werkwijze in 2025 integreren in haar standaard processen voor de websites die we beheren. Daardoor worden onze websites structureel gemeten voor wat betreft zwaarte, het aantal bytes dat uiteindelijk wordt verstuurd door de websites en daarmee ook de footprint.

Daarnaast gaan we in overleg met de opdrachtgevers en toeleveranciers van de minder goed presterende websites om samen op te trekken in het verbeteren van hun footprint en dat ook zo te behouden, te beginnen met dictu.nl.

6

Onze medewerkers

Het Strategisch personeelsbeleid Rijk 2025 is het uitgangspunt voor het personeelsbeleid van EZ, KGG en LVVN. Een belangrijk thema blijft duurzame inzetbaarheid van medewerkers. Daarbij is aandacht voor vitaliteit, inzetbaarheid en mobiliteit van medewerkers en het nastreven van een diverse en inclusieve organisatie.

In 2024 waren er concernbreed 2.503 vacatures. Dat is een lichte toename ten opzichte van 2023 (2.365 vacatures).

In 2024 had onboarding (mede vanwege de grote instroom) speciale aandacht vanuit P&O. Naast de introductieochtend

Welkom@B73 (elf uitvoeringen met 460 deelnemers) hebben de kerndepartementen EZ/KGG en LVVN een eigen introductieprogramma gekregen om de nieuwe collega's snel in de organisaties te laten landen. In 2025 wordt verder gewerkt aan het robuuster maken van de onboarding binnen de verschillende directies.

Om talentvolle medewerkers te behouden hebben 90 medewerkers het talentenontwikkelprogramma 'Waarmakers' doorlopen. Dit met als doel om medewerkers breed te ontwikkelen om hun wendbaarheid te versterken in de veranderende opgaven van de organisaties.

Vitaliteit

In 2024 is het voortschrijdend verzuimpercentage van EZ/KGG 5,6 procent en LVVN 5,5 procent. Ten opzichte van 2023 is dit voor EZ/KGG (5,9 procent) een daling. LVVN (5,5 procent) is gelijk gebleven.

Binnen EZ, KGG en LVVN hebben het afgelopen jaar verschillende interventies plaatsgevonden. Een voorbeeld is de afdeling Bureau Management Ondersteuning (BMO), waar een hoog ziekteverzuim was. De afdeling heeft, in samenwerking met HR Advies, een eigen verzuim-jaarplan met concrete acties.

De samenwerking met Bedrijfszorg is in het afgelopen jaar versterkt. Samen met Bedrijfszorg hebben we een diepere ziekteverzuimanalyse gemaakt en die besproken in de Bestuursraad van 26 augustus. Hier is ook gesproken over benodigde acties om verzuim te voorkomen en te verlagen. In 2024 is bijvoorbeeld het project 'Het beter verankeren van het Eigen regiemodel' van start gegaan en zijn er voor zowel EZ, KGG als LVVN projecten rondom de aanpak van werkdruk(beleving) opgezet en afgerond.

Om medewerkers verder te ondersteunen, hebben we naast het reguliere vitaliteitsaanbod diverse lezingen, trainingen en activiteiten georganiseerd. In 2024 hebben we vier bijzondere momenten gekozen om hier extra aandacht aan te besteden, zowel in activiteiten als in communicatie: Ontspanning en Beweging, Fit de Zomer in, de Week van de Vitaliteit en de Week van het Werkplezier.

Duurzame inzetbaarheid (in-, door- en uitstroom)

Bezetting EZ/KGG LVVN concern in 2024		
	EZ/KGG	LVVN
Aantal medewerkers (fte)	10.621,48	4.166,47
Instroom (fte)	1.760	496
Uitstroom (fte)	962	350
Aandeel pensioengerechtigden in uitstroom	17%	31,4%

Diversiteit, gelijkwaardigheid en inclusie (DGI)

Het diversiteits- en inclusiebeleid binnen de ministeries is gebaseerd op het rijksbrede beleid. DGI is belangrijk binnen onze ministeries. We benutten elkaars verschillen en streven ernaar een goede afspiegeling van de samenleving te zijn en blijven. Het is noodzakelijk dat medewerkers zich vrij en veilig voelen op het werk, in de omgang met collega's en leidinggevend. Dat medewerkers respectvol met elkaar omgaan, zichzelf kunnen zijn, fouten mogen maken en hun vakkundigheid optimaal kunnen inbrengen.

Er is geen plaats voor racisme en discriminatie en iedereen moet kunnen rekenen op een sociaal veilige werkomgeving. EZ, KGG en LVVN hebben een strategisch plan geschreven voor 2024-2028. Hier werken we aan zes pijlers:

- Versterken van inclusief leiderschap
- Samenwerken met de medewerkersnetwerken
- Bevorderen van inclusief samenwerken
- Zorgen voor coördinatie, monitoring en evaluatie
- Creëren van een inclusief proces van instroom, doorstroom en uitstroom
- Creëren van een inclusieve, sociaal veilige en toegankelijke werkomgeving

Bij het zorgen voor een divers personeelsbestand hebben we aandacht voor medewerkers met een indicatie Banenafpraak, vrouwen aan de (sub)top en mensen met bi-culturele achtergrond. Eind 2024 haalde EZ/KGG 92 procent en LVVN 114 procent van het quotum Banenafpraak. Eind 2024 was 39 procent van de managers in de top (schaal 16 en hoger) van LVVN vrouw, bij EZ/KGG was dit percentage 33 procent. In de subtop (schaal 15) waren de percentages 43 procent bij LVVN en 43 procent bij EZ/KGG. In lijn met het rijksbrede beleid streven we naar 50 procent per 2027 (met een bandbreedte van 45-55 procent).

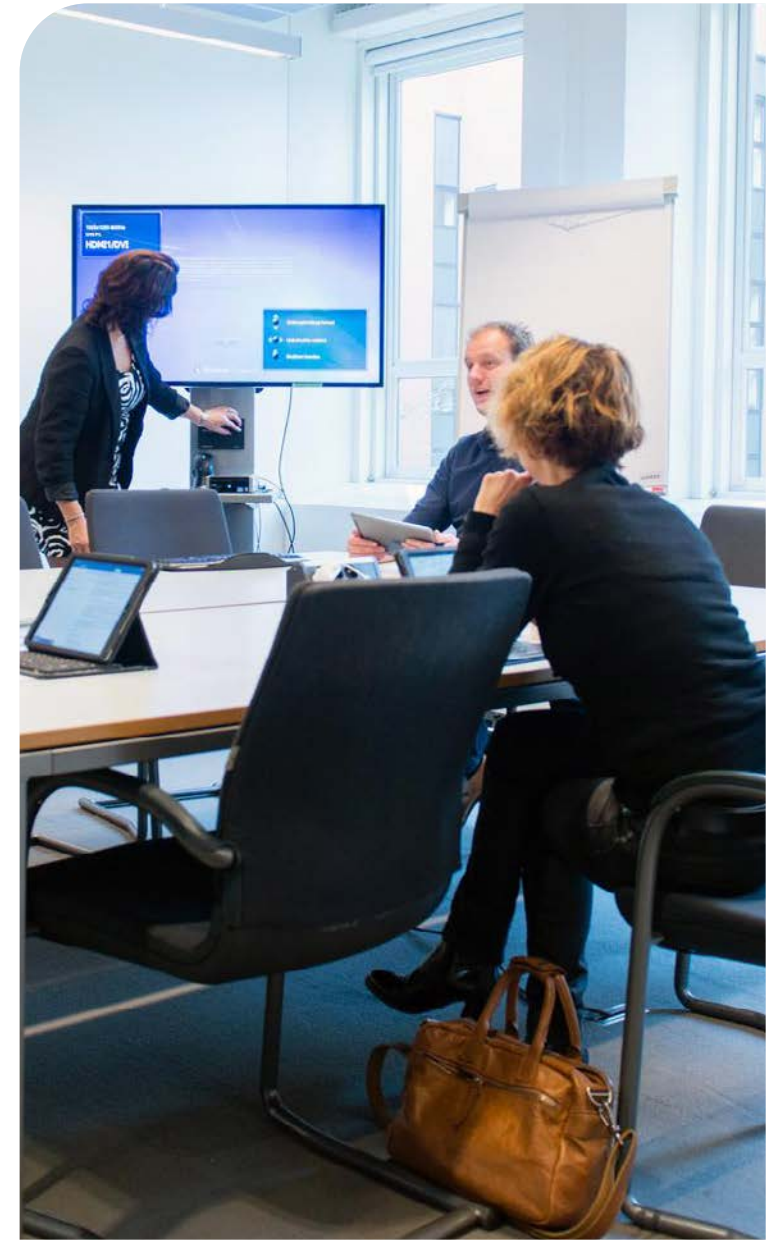
Voor culturele diversiteit volgen we het rijksbrede streefcijfer van 16 procent medewerkers met een bi-culturele achtergrond in de schalen 11 tot en met 14 en 12 procent bij schaal 15+. Eind 2024 was het aandeel bij EZ/KGG in de schalen 11-12 16 procent, in de schalen 13-14 10 procent, in schaal 15 of hoger 0 procent en bij LVVN in de schalen 11-12 10 procent, in de schalen 13-14 8 procent en in schaal 15 of hoger 0 procent.

Leren & Ontwikkelen

Leren en ontwikkeling draagt bij aan duurzame inzetbaarheid door het versterken van kennis en vaardigheden van medewerkers. Het huidige leeraanbod richt zich op generieke en functiegerichte opleidingen, die de effectiviteit en de betrokkenheid van medewerkers vergroten. De top draagt het belang voor leren en ontwikkelen gericht uit. Er is geïnvesteerd in het op peil houden van de opleidingsbudgetten voor continue ontwikkeling en gestuurd op de ontwikkeling van functiegerichte leerlijnen.

Via het concern brede Leerportaal zijn in 2025 ruim 35.000 leeractiviteiten afgenomen. Ook is het leeraanbod uitgebreid met een online mediatheek met diverse e-learnings, e-boeken en podcasts.

Dit leeraanbod stelt medewerkers in staat in hun eigen tempo vaardigheden te ontwikkelen en bij te blijven in hun persoonlijke ontwikkeling. In deze pilotfase waren 3.500 unieke gebruikers actief en zijn meer dan 15.000 digitale leeractiviteiten gedownload. De top 10 geeft aan dat medewerkers behoefte hebben aan verdieping op onderwerpen zoals persoonlijk leiderschap, coaching, vitaliteit en digitale ontwikkelingen (onder andere samenwerken in Teams en AI).

Interview Liza Zobdeh en Erna de Roos

“We kijken niet naar hokjes, maar naar mensen en hun behoeften.”

De ministeries van EZ, KGG en LVVN vatten duurzaamheid breed op. Ook op het vlak van welzijn en arbeidscultuur wil de overheid het goede voorbeeld geven. Daarom zetten de ministeries actief in op sociale duurzaamheid. Liza Zobdeh, Coördinator Diversiteit, Gelijkwaardigheid & Inclusie (DGI) en Erna de Roos, Beleidsadviseur HR, vertellen hoe dat er in de praktijk uit ziet.

Erna: “Met ons HR-beleid willen we een omgeving creëren waar werknemers op een veilige en gezonde manier kunnen werken. Waar ze werkplezier hebben, waar ze zich kunnen ontwikkelen, waar ze hun loopbaan kunnen vormen en verbinding voelen met collega’s. Als onderdeel daarvan hebben we een DGI-strategie 2024-2028.” Het hoofddoel is een langdurige, brede strategie voor een inclusieve, sociaal veilige en toegankelijke organisatie, met duurzame banen, en het welzijn van alle collega’s als prioriteit.

Medewerkersnetwerken als klankbord

De ministeries werken met verschillende medewerkersnetwerken. “Er is bijvoorbeeld het Kleurrijk Netwerk voor culturele diversiteit, het Roze Netwerk voor de LHBTIQ+ community, de League voor en door medewerkers met een arbeidsbijzonderheid en een netwerk voor de jongeren tot 36 jaar, JongE&L”, vertelt Liza. “Het draagt bij aan sociale cohesie, zichtbaarheid en emancipatie van collega’s en geeft werknemers een veilige omgeving om hun behoeften te uiten en signalen te delen.”

Het samenwerken met de netwerken biedt inzichten die gaan over de toegankelijkheid van de gebouwen, het vieren van bepaalde feestdagen, gevoeligheid voor verschillende onderwerpen en vlaghijsmomenten. Als onderdeel van sociale duurzaamheid zijn verschillende bijeenkomsten gehouden, zoals een iftar, dialoogsessies over racisme en discriminatie, een masterclass over het

Ihbtq+ alfabet, een inspiratiesessie over neurodiversiteit en een workshop over generatieverschillen op de werkvloer. Bovendien werd ook stilgestaan bij ketikoti. De netwerken fungeren daarnaast echt als een klankbord. “Ze helpen ons een spiegel voor te houden en te zien waar beperkingen en begrenzingen zitten”, voegt Erna toe.

Beleid Banenafpraak

Met de banenafpraak zet het Rijk in op het creëren van een aangename werkplek op de werkvloer voor medewerkers met een arbeidsbeperking. Iedere medewerker moet de mogelijkheid hebben om te kunnen floreren in een passende omgeving. Maatwerk is ontzettend belangrijk. “Wat deze baan inhoudt, varieert,” stelt Erna. “Mensen kunnen bijvoorbeeld binnen onze ministeries of uitvoeringsdiensten als beleidsmedewerker, jurist

of projectmedewerker aan de slag of zijn actief op de ICT-afdeling. De invulling wordt echt bepaald op basis van de kwaliteiten en talenten van een persoon.” Daarnaast werken EZ, KGG en LVVN samen met Binnenwerk, onderdeel van O&P Rijk BZK, dat mensen met een doelgroep indicatie nuttig en duurzaam werk geeft, zoals gebouwasistentie, catering of bos- en natuurbeheer bij Staatsbosbeheer.

Diversiteit aan inzichten

Dankzij de input van alle medewerkers kunnen EZ, KGG en LVVN het beleid optimaliseren in de praktijk. Erna: “Zo zorgden we bijvoorbeeld voor prikkelvrije (neuro-inclusieve) omgevingen waar je geconcentreerd kunt werken en leren we hoe flexibel om te gaan met een extra behoefte aan telewerk. Bovendien maakt deze diverse omgeving ons werk bijzonder boeiend. Naast inclusie spelen er organisatiebreed ook zaken als het verlagen van de werkdruk en het ziekteverzuim. Het is een hele puzzel, maar stukje voor stukje zijn we op de goede weg.”

“Inclusie en sociale duurzaamheid maken ons werk inderdaad interessant en uitdagend,” voegt Liza toe. “We willen het breed blijven aanpakken, niet kijken naar het hokje, maar naar de mens en de behoeften. Dat doen we samen: iedereen heeft vooroordelen, dat is onvermijdelijk. Wat noodzakelijk is, is dat we een cultuur creëren waarin het mogelijk is om hierover met elkaar te praten en juist elkaars verschillen te benutten. Kennis en bewustwording van onbewuste vooroordelen, een positieve houding ten opzichte van het onderwerp en het vergroten van ons handelingsperspectief leiden tot die cultuur- en gedragsverandering. Als we inclusief blijven samenwerken en medewerkers actief andere perspectieven bij elkaar naar boven halen, benutten we ieders kwaliteiten en komen we tot de beste oplossingen voor de samenleving.

7

Diensten en agentschappen

7.1 Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)

RVO ondersteunt ondernemers en organisaties bij verduurzamen, innoveren en internationaliseren. Samen met die ondernemers en organisaties pakt RVO de kansen van vandaag en wordt gewerkt aan de wereld van morgen. RVO heeft de ambitie in de eigen bedrijfsvoering een voorbeeld te zijn voor anderen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van diverse strategieën en initiatieven.

Eén van de belangrijkste is het gebruik van de CO₂-Prestatieladder. Dit instrument geeft inzicht in de CO₂-uitstoot en helpt om deze met maatregelen te verminderen. Hiermee draagt RVO bij aan de Rijksdoelstelling om in 2030 een klimaatneutrale bedrijfsvoering te realiseren.

RVO is sinds 2022 gecertificeerd op niveau 4 (van 5) van de CO₂-Prestatieladder. Dit betekent dat RVO niet alleen werkt aan de reductie van de eigen CO₂-uitstoot, maar ook aan reductie van CO₂-uitstoot in de ketens afval, ICT en hybride werken. Hiertoe implementeert RVO maatregelen uit het CO₂-managementplan 2019-2030, dat als roadmap dient en zorgt dat bestaande en nieuwe maatregelen met een gestructureerde aanpak worden uitgevoerd. Daarnaast werkt RVO aan thema's uit het Manifest Verduurzaming Bedrijfsvoering 2.0, waaronder klimaatvriendelijke catering en maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen.

Ook in 2024 heeft RVO mooie stappen gezet in het duurzaamheidsbeleid. RVO heeft duurzame bedrijfsvoering opgenomen als thema in het jaarplan en de managementcontracten van de verschillende directies.

Ook werkte een speciaal team aan de verduurzaming van de organisatie via uiteenlopende maatregelen. Het team Duurzaam RVO betreft zowel interne stakeholders als externe partijen door kennisbijeenkomsten te organiseren en uitkomsten in rapportages te delen. Denk aan het ministerie van Economische Zaken (EZ), consumentienformanten (CDV's) en het Rijksvastgoedbedrijf (RVB). RVO is lid van de Green Business Clubs in Utrecht en Beatrixkwartier in Den Haag. Samen met andere organisaties en bedrijven die in hetzelfde gebied gevestigd zijn, wordt kennis uitgewisseld en samengewerkt om het gebied te verduurzamen.

Voor de opdrachten die RVO wereldwijd uitvoert, worden veel (internationale) dienstreizen gemaakt. Zakelijke mobiliteit, in het bijzonder vlieguren, is de grootste bron van uitstoot bij RVO. Het terugdringen van de uitstoot door mobiliteit was dan ook één van de speerpunten van 2024, waarop verschillende maatregelen genomen zijn. RVO-directeuren Martijn van den Berg en Annette Weijering vertellen hier meer over in het interview.

Naast de inspanningen om de CO₂-uitstoot van de bedrijfsvoering en in de ketens te verminderen, richt RVO zich op het vergroten van het bewustzijn van medewerkers over duurzaamheid en de noodzaak tot verduurzamen.

Op het gebied van catering en Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) hanteert RVO de doelstellingen uit het Manifest Verduurzaming Bedrijfsvoering 2.0 (zie hoofdstuk 5). Daar waar mogelijk neemt RVO duurzaamheid mee bij de inkoopaanvragen en wordt in uitvoering beoordeeld of de uiteindelijke afspraken met betrekking tot duurzaamheid (MVOI) worden nagekomen.

RVO op weg naar *klimaatneutraal*

Scope 1

Aardgasverbruik

	2019	2023	2024	
■ Aardgas	642	477	310	👍

Scope 2

CO₂-uitstoot inclusief zakelijk verkeer (ton)

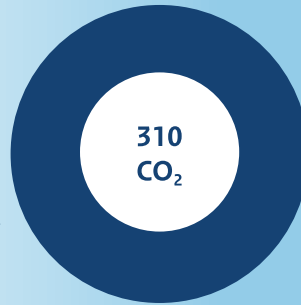
	2019	2023	2024	
■ Wagenpark*	0	0	0	👍
■ Elektriciteit	4.550	188	320	👎
■ Openbaar vervoer*	122	57	64	👎
■ Brandstof onbekend	380	547	480	👍
■ Warmtelevering	370	212	212	👍
■ Vliegreizen*	2.868	2.443	2.203	👍
Totaal	8.290	3.447	3.279	👍

Scope 3

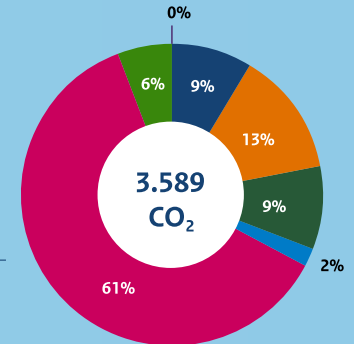
CO₂-uitstoot exclusief zakelijk verkeer (ton)

	2019	2023	2024	
■ Afval	29	70	0	👎
■ ICT	2.617	1.349	410	👍
■ Woon-werkverkeer	2.001	736	763	👎
Totaal	4.647	2.155	1.173	👍

* Fossiele brandstoffen

Totaal footprint CO₂
(scope 1 en 2,
incl. zakelijk verkeer)
ton in 2024

Doelstellingen 2030

100%

Zero-emissie
wagenpark in 2028

100%

Hernieuwbare
elektriciteit

-50%

CO₂-uitstoot zakelijke
dienstreizen t.o.v. 2016

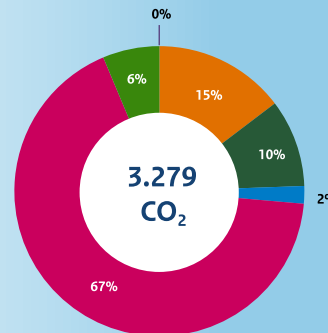
-2%

Gemiddeld energie-
verbruik per jaar voor
de Rijksgebouwen

-30%

Gasverbruik van
alle rijksgebouwen
t.o.v. 2019

50%

Van gasverbruik
afkomstig van
hernieuwbare bronnen

Doelstellingen 2025

-10%

CO₂-uitstoot winning,
productie en afval-
verwerking hardware

100%

CO₂-reductie
energieverbruik
datacentra

ICT

Afval

-60%

CO₂-uitstoot

Hybride werken

-5%

CO₂-uitstoot in 2024 t.o.v. 2019 door woon-werkverkeer en extra
energieverbruik medewerkers (als gevolg van 40% thuiswerken)

Resultaten en cijfers 2024

Het afgelopen kalenderjaar heeft RVO wederom een mooi resultaat behaald in de CO₂-reductie. Ten opzichte van 2019 is de uitstoot met 65 procent gereduceerd, ruim onder de maximale CO₂-uitstoot die RVO zichzelf tot doel gesteld had voor 2024. Ten opzichte van 2023 is een reductie bereikt van 22 procent.

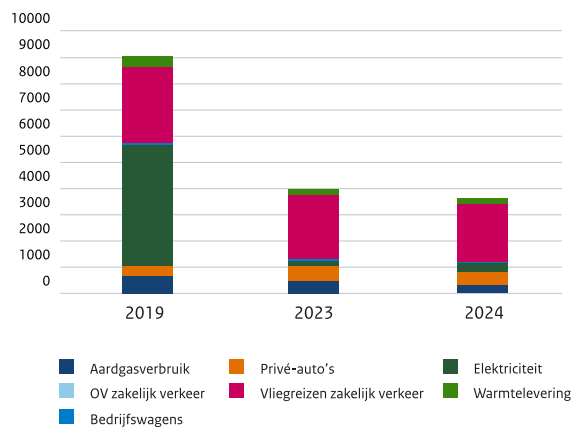
Scope 1: RVO ligt op koers. Zichtbaar hieronder is dat de uitstoot op aardgas verbruik daalt en dat is de enige bron onder deze

scope. Door gerichte acties binnen de RVO-kantoren qua verbruik en uitfasering aardgas door renovatie en/of nieuwbouw is deze doelstelling te realiseren.

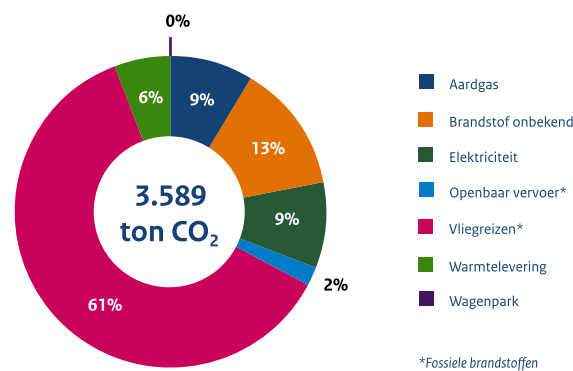
Scope 2 inclusief zakelijk verkeer: RVO ligt nu weer op koers. Hieronder is zichtbaar dat de uitstoot op de onderdelen vliegreizen en zakelijke mobiliteit dalen en verwarmen (warmte) licht daalt. Wel is er een stijging op uitstoot door elektriciteit

doordat de tijdelijke RVO-locatie in Assen niet voorzien is van groene stroom. Dit betreft een tijdelijke situatie en zal in 2027 opgelost zijn. De totale CO₂-uitstoot zit ruim onder het niveau van het basisjaar 2019 (pre-corona). Dit is mede ingegeven door vergroening van de elektriciteitsvoorziening.

Grafiek 8 CO₂-uitstoot scope 1 en 2, inclusief zakelijk verkeer (ton)

Grafiek 9 CO₂-uitstoot inclusief zakelijk verkeer

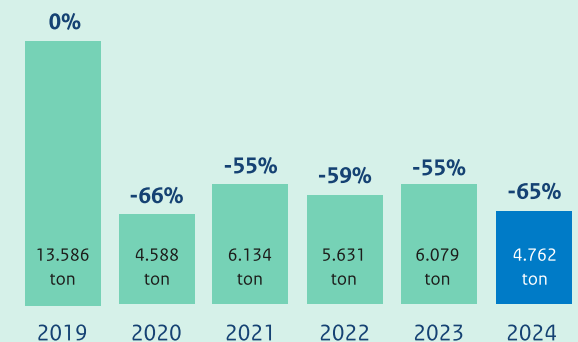
*Fossiele brandstoffen

Totaal footprint RVO, scope 1, 2 en 3* (Doel -50% in 2030):

* inclusief, aandeel RVO in datacenter

Voortgang 2024

-65%
t.o.v. 2019 👍

Zakelijke mobiliteit

In 2024 was de CO₂ uitstoot door zakelijk reizen (inclusief woon-werkverkeer) 3.510 ton. De doelstelling om de CO₂-emissie te halveren ten opzichte van 2019 is daarmee in 2024 wederom niet gehaald. Ten opzichte van 2023 is de CO₂-uitstoot door zakelijk reizen in 2024 wel licht gedaald.

Zakelijk vliegen was in 2024 verantwoordelijk voor 61 procent van de CO₂-uitstoot van RVO in scope 1 en 2 inclusief zakelijke mobiliteit, en 46 procent van de totale voetafdruk. Ook RVO heeft als doelstelling om structureel 25 procent minder CO₂-uitstoot te

willen genereren door vliegen ten opzichte van 2019. Dit is nodig om het doel van 50 procent CO₂-reductie op zakelijk reizen en het doel 'klimaatneutraal voor 2030' te kunnen behalen.

In 2023 heeft RVO die norm voor zakelijk vliegen nog niet gehaald, maar in 2024 daalde de CO₂-uitstoot met 220 ton CO₂ tot 77 procent ten opzichte van 2019. Hiermee is de doelstelling afgelopen jaar bijna gehaald.

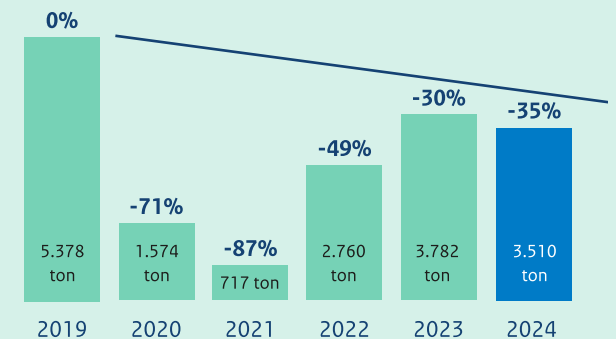

Zakelijke mobiliteit inclusief woon-werkverkeer (Doel -50% in 2030):

Voortgang 2024

-35%

t.o.v. 2019

Doelstelling 25% CO₂-reductie vliegreizen (Doel 2024 -25%)

Voortgang 2024:

-23%

t.o.v. 2019

Algemene doelstelling energieverbruik

Als algemene doelstelling voor het energieverbruik had RVO een energiebesparing van gemiddeld 2 procent per jaar. Het verbruik van aardgas, stadswarmte en elektriciteit voor de panden waarin RVO zit is samen verantwoordelijk voor ruim 23 procent van de CO₂-footprint. In 2024 was de CO₂-reductie van het energieverbruik in de kantoren 31 procent ten opzichte van 2019. Er is meer gereduceerd dan ons doel voor 2024 van 10 procent.

Elektriciteit

Voor 2030 heeft RVO als doelstelling dat al het elektriciteitsverbruik van hernieuwbare energie afkomstig is. Met een percentage van 89% zijn we op de goede weg.

Verwarmen

Als onderdeel van de portefeuilleaanpak van het Rijksvastgoedbedrijf gaan de RVO-gebouwen in de komende jaren ook van het gas af.

De panden die verwarmd worden met gas zorgen voor 9 procent van de CO₂-uitstoot onder scope 1 & 2 inclusief zakelijk verkeer. Het aardgasverbruik voor verwarmen is met 57 procent gereduceerd ten opzichte van 2019.

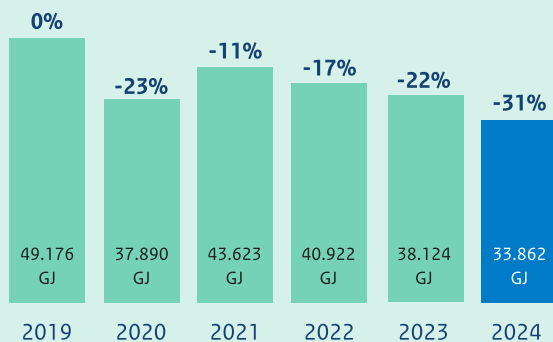
Scope 3: Vanwege de certificering op niveau 4 van de CO₂-Prestatieladder heeft RVO specifieke doelstellingen voor de ketenanalyses Afval, ICT en Hybride werken.

Gemiddeld 2% energiebesparing per jaar

Voortgang 2024

-31%

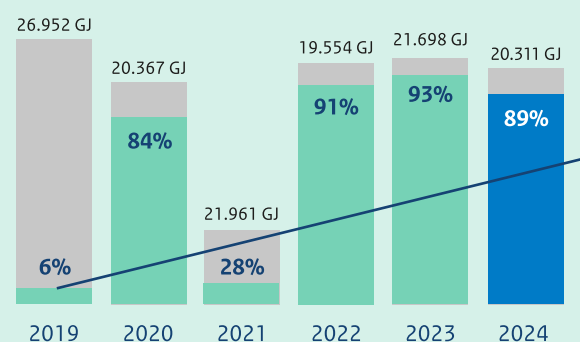
t.o.v. 2019

Elektriciteitsverbruik hernieuwbaar (Doel 100% in 2030):

Voortgang 2024

89%

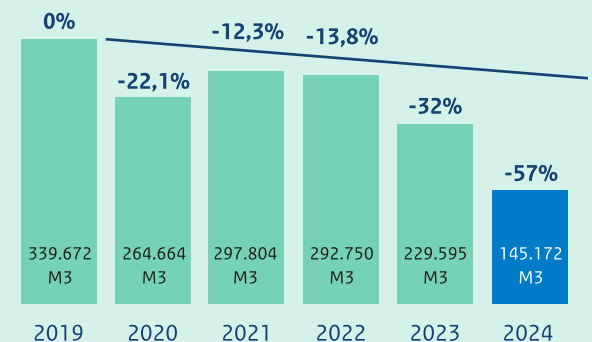

Gasverbruik (Doel: -30% in 2030)

Voortgang 2024

-57%

t.o.v. 2019

Keten Afval

RVO oefent binnen de eigen organisatie invloed uit op de hoeveelheid afval die vrijkomt als gevolg van werkzaamheden, door te sturen op beleid, beheer, inkoop en het scheiden en inzamelen van afval. Voor de keten Afval brengt RVO het volume en de samenstelling van de afvalstroom in beeld. Sinds 1 januari 2023 worden de afvalstromen van de Rijksoverheid anders verwerkt, op basis van de samenwerking met een nieuwe contractpartij Seenons. In de nieuwe opzet worden de stromen per locatie centraal gerapporteerd. De inzage in de stromen is door concerndienstverleners niet per locatie betrouwbaar inzichtelijk gemaakt. Daarmee zijn de rapportages aan de

gebruikers niet betrouwbaar en geven niet genoeg inzicht. Afvalzorg is volop bezig om dit alsnog passend in te regelen. De doelstelling voor afval is 60 procent CO₂-reductie in 2025 ten opzichte van 2019 en kan daarmee niet worden gerealiseerd. We hebben deze stroom dan ook op nul gezet. Het betreft de kleinste stroom binnen de in beeld gebrachte uitstoot en daarmee wordt dit acceptabel.

In 2025 sluit RVO de ketenanalyse Afval af, maar brengt de dienst de CO₂-uitstoot van Afval wel nog in kaart. In samenwerking met CDV's gaat RVO verder met het reduceren van de afvalstromen

met op periodieke rapportages gerichte CO₂-reductie die de CDV's opstellen.

Keten ICT

Bij veel van de werkzaamheden is RVO afhankelijk van de digitale werkomgeving. RVO levert met name diensten voor ondernemers in Nederland. Veel van deze diensten hebben ondersteuning door online applicaties. In de jaarlijkse begroting is een relatief groot aandeel gereserveerd voor ICT, waarbij het belangrijk is dat RVO digitale activiteiten flink vermindert wat betreft infrastructuur en gebruik en inzet van apparaten.

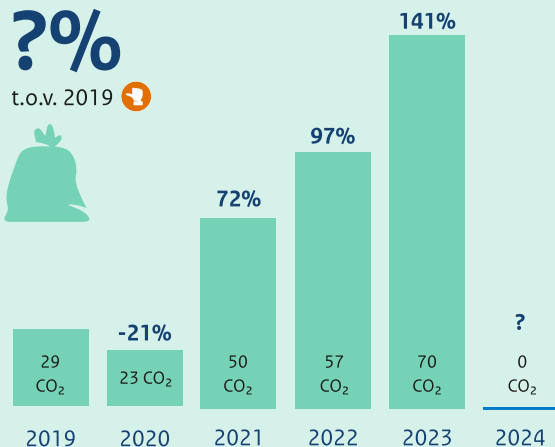
CO₂-uitstoot Afval* (Doel: 60% CO₂-reductie in 2025)

* Registratie bij RVO gestopt wegens onvolledigheid en onbetrouwbaarheid data-aanlevering

Voortgang 2024

?%

t.o.v. 2019

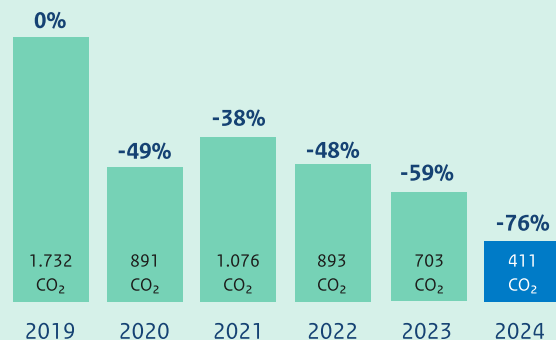

CO₂-uitstoot ICT mbt winning, productie en afvalverwerking van hardware (Doel: 10% CO₂-reductie in 2025)

Voortgang 2024

-76%

t.o.v. 2019

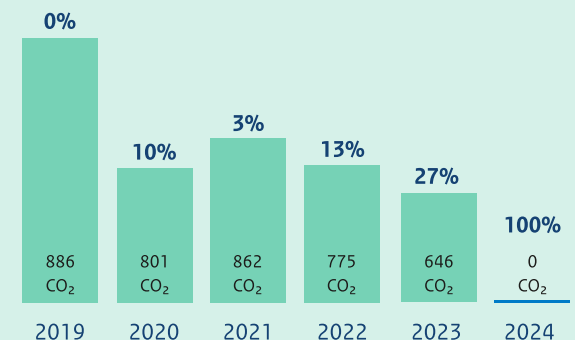

CO₂-uitstoot ICT mb het energiegebruik van datacentra (vergroening) (Doel: 100% CO₂-reductie in 2025)

Voortgang 2024

100%

t.o.v. 2019

RVO slaagt er steeds beter in om te bepalen hoeveel apparaten nieuw moeten worden aangeschaft en welke te gebruiken. Daarnaast heeft RVO met ICT-dienstverlener DICTU afspraken kunnen maken over het verduurzamen van de dienstverlening door in een contract vast te leggen dat er naast inspanningsverplichting ook resultaatsverplichtingen komen waarop gerapporteerd gaat worden.

De doelstelling van RVO voor ICT is 10 procent CO₂-reductie in 2025 met betrekking tot de winning, productie en afvalverwerking van hardware en 100 procent CO₂-reductie wat betreft het energiegebruik van datacentra (vergroening).

Ook in 2024 heeft RVO de samenwerking gezocht met andere partijen die betrokken zijn bij de datacentra zoals de ministeries van EZ, KGG en LVVN, maar ook DICTU en vertegenwoordigers van datacentra. Al deze stakeholders zijn actief bezig met het uitwisselen van kennis om duurzaamheidsdoelstellingen te bevorderen. Met als resultaat dat de datacenters sinds 2024 volledig zijn overgestapt naar hernieuwbare energiebronnen van Nederlandse oorsprong. Deze overstap heeft geleid tot een flinke CO₂-reductie. Daarnaast is een LEAP-onderzoek uitgevoerd voor een meer verdiepend inzicht in het energieverbruik van de datacentra.

Vooruitkijkend naar 2025 werkt RVO – op basis van de ketenanalyse ICT – aan duurzaamheidsactiviteiten met daarin drie speerpunten:

- meer samenwerken met DICTU en de datacentra-beheerder om de bedrijfsvoering van RVO verder te verduurzamen op de vlakken van inrichting van ICT en devices;
- de uitkomsten van het LEAP-onderzoek verder implementeren;
- actieve sturing op het reduceren van apparatuur die niet in gebruik is.

Keten Hybride werken

RVO verkent hoe hybride werken het beste en zo duurzaam mogelijk binnen de organisatie kan worden ingericht. Dit om de CO₂-reductiepotentie (voor scope 1, 2 en 3) van hybride werken op kantoor en/of thuis in beeld te brengen.

De doelstelling voor hybride werken is een 5 procent CO₂-reductie in 2024 ten opzichte van 2019 van de scope 3 emissies veroorzaakt door: 1. minder woon-werkverkeer; 2. energieverbruik dat zich verplaatst van kantoor naar de huizen van RVO-medewerkers als gevolg van 40 procent thuiswerken (gemiddeld twee van de vijf dagen).

De CO₂-emissie veroorzaakt door woon-werkverkeer met de privéauto is afgenomen met 62 procent ten opzichte van 2019, maar neemt met 4 procent toe ten opzichte van 2023. Het woon-werkverkeer met de privéauto draagt met 763 ton CO₂-uitstoot voor 16 procent bij aan de totale CO₂-uitstoot van RVO in 2024.

In 2025 gaan de gesprekken met medewerkers en ketenpartners op het gebied van duurzaam hybride werken door. RVO bekijkt hoe uitstoot te verminderen is van woon-werkverkeer en de inrichting van de thuiswerkplek.

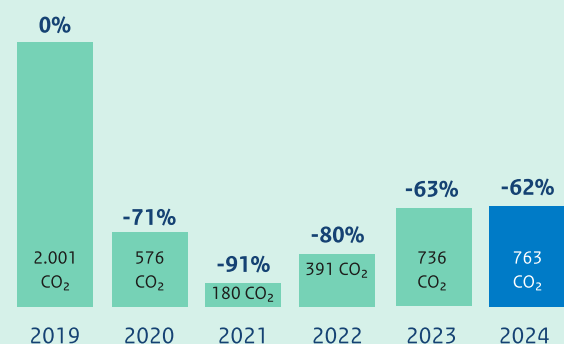
Vooruitblik op 2025

Vanaf 1 januari 2025 heeft RVO een nieuwe organisatiestructuur en organiseert de dienst het werk op een nieuwe manier, via opgaven en transities. Drie grote transities staan hierbij centraal: de klimaat- en energietransitie, de transitie naar een duurzaam landbouw- en voedselsysteem en de transitie naar een toekomstbestendige en digitale economie.

Met betrekking tot de verduurzaming van de bedrijfsvoering en in de ketens wordt de verantwoordelijkheid anders belegd in de organisatie. Om de duurzaamheidsdoelen te kunnen

CO₂-uitstoot Hybride werken (woon-werk km) (Doel: 5% CO₂-reductie in 2024)

Voortgang 2024

-62%
t.o.v. 2019

realiseren is bredere participatie in de gehele organisatie nodig. Team Duurzaam RVO zal hierbij een belangrijke ondersteunende rol spelen.

Ook in 2025 is duurzaamheid weer opgenomen in het RVO jaarplan en de managementcontracten. Daarnaast maakt RVO afspraken met de facilitaire dienstverleners, het Rijksvastgoedbedrijf en verhuurders van de RVO-kantoorpanden over het leveren van de juiste data.

Speerpunt blijft de aanpak van CO₂-uitstoot door mobiliteit. Hierbij bouwt RVO voort op de maatregelen die in 2024 zijn geïmplementeerd. Ook op het gebied van catering en MVOI worden maatregelen genomen. In 2025 hernieuwt RVO de analyse van de Meest Materiele Emissies van scope 3. Daaropvolgend worden de ketenanalyses vernieuwd.

Interview Annette Wijering en Martijn van den Berg

RVO: stappen naar meer grip op zakelijke mobiliteit

RVO heeft in 2024 mooie stappen gezet in het duurzaamheidsbeleid, vinden Martijn van den Berg en Annette Wijering. Als directeur Financiën en Bedrijfsvoering is Martijn verantwoordelijk voor de verduurzaming van de bedrijfsvoering van RVO. Ook is hij sinds mei 2024 voorzitter van de stuurgroep Duurzaam RVO. Annette Wijering startte op 1 januari 2025 als directeur Toekomstbestendige en Digitale Economie en is verantwoordelijk voor de opgaven in deze transitie. Daarvoor was zij nauw betrokken bij de stuurgroep Duurzaam RVO. Samen blikken ze terug op 2024, en vooruit naar de komende jaren.

RVO is sinds 2022 gecertificeerd op niveau 4 (van 5) van de CO₂-prestatieladder. Dit instrument hanteren organisaties om hun CO₂-uitstoot inzichtelijk te maken en te reduceren in de eigen bedrijfsvoering én in hun waardeketen.

Martijn: “We hebben natuurlijk een dubbele rol als het gaat om verduurzaming. RVO stimuleert via adviezen en allerlei instrumenten sectoren in Nederland met hun innovaties voor een duurzame economie. Daarnaast willen we vanuit de aard van de organisatie in onze eigen bedrijfsvoering een voorbeeld zijn voor anderen. Het is belangrijk dat we beide doen.”

Verduurzaming locaties

In 2024 heeft RVO structureel ingezet op de verduurzaming van de eigen locaties. “Daarin willen we koploper zijn”, schetst Martijn de ambitie. “Onze panden moeten vooroplopen in duurzaamheid. In Assen zijn we inmiddels aan de slag, Zwolle komt eraan, over Utrecht zijn we in gesprek. Zo is onze totale footprint in 2024 verder gereduceerd, op elektra na omdat we op onze

“RVO heeft een dubbele rol: we stimuleren duurzame innovaties en willen zelf als voorbeeld dienen. Het is belangrijk dat we beide doen.”

Martijn van den Berg

tijdelijke huisvesting grijze stroom gebruiken. Dat is gelukkig wel tijdelijk; de grote beweging is in de juiste richting. Daar horen ook andere maatregelen bij, zoals duurzaam aanbesteden en meer klimaatvriendelijke catering. In de ketens en in onze programma’s proberen we positieve invloed uit te oefenen door duurzaamheidsvoorwaarden op te nemen bij onze inkoop en in partnerships. Dat laatste zien we steeds meer collega’s doen. Ik juich dat toe.”

Zakelijke mobiliteit

Veel aandacht heeft RVO besteed aan de zakelijke mobiliteit. In haar vorige rol als directeur Internationale Programma’s had Annette daar veel mee te maken: “Mobiliteit is een groot deel van RVO’s footprint. Na corona zagen we het aantal vliegreizen weer toenemen. Deels te verklaren doordat we hadden ervaren dat online contact niet altijd een alternatief is, maar in bepaalde gevallen zeker wel. We zijn hierover intensief met onze collega’s in gesprek gegaan, want de intentie is minder vliegen. Met elkaar kijken we nu toch bewuster wanneer vliegen echt nodig is. Ook omdat we de alternatieven met voor- en nadelen beter in beeld hebben.”

Paradox

Niet-duurzame mobiliteit, en zeker vliegen, blijft een lastig issue, stelt Annette. “Mobiliteit hoort bij ons werk. Denk aan buitenlandse handelsmissies of aan programma’s voor ontwikkelingssamenwerking waarin Nederland investeert.

Soms moeten we echt ter plaatse zijn om te zien wat er met investeringen in programma’s gebeurt. In veel landen gaat het ook om het opbouwen van relaties en persoonlijke contacten. Dan zijn online meetings niet altijd mogelijk of gebruikelijk. Dat is onze paradox. Enerzijds moeten we reizen, zeker in een tijd van toenemende internationale spanningen en de noodzaak van partnerships, met alle effecten van dien. Anderzijds gaat ons werk ook over de klimaat- en energietransitie en het tegengaan van klimaatverandering wereldwijd.”

Scherpe keuzes maken

De kunst is om steeds de balans te vinden tussen wat echt aan reizen nodig is voor de inhoudelijke doelstellingen, duurzaamheidsdoelen én het welzijn van de medewerker. Annette: “Daarbij geldt wel: wat nodig is voor het werk, is leidend. We hebben een checklist opgesteld om collega’s te helpen bij hun afwegingen. Is reizen nodig of zijn er alternatieven? Hoe reizen we dan? Met hoeveel personen? Welke expertise is daar nodig? Zijn bezoeken te combineren? En laten we ons ook niet blindstaren op business of economy class, maar breder kijken vanuit CO₂-perspectief. Dan kan een meer duurzame vliegmaatschappij beter zijn, net als een rechtstreekse vlucht versus één met tussenstops. Ook de reis zelf, met bijvoorbeeld verschillende tijdzones, stevige inhoudelijke programma’s en lang(er) van huis, bepaalt mede de keuze voor ‘hoe’ we reizen.”

Dashboard

Naast de checklist heeft RVO voor het maken van zorgvuldige afwegingen over vliegreizen een speciaal dashboard ontwikkeld. “We nemen dat in 2025 in gebruik”, licht Annette toe. “Dan kunnen we per team en per medewerker zien hoeveel er wordt gevlogen, waarheen, hoe en of bezoeken te combineren zijn bijvoorbeeld. Het zijn allemaal gegevens en inzichten die ons helpen om hierover met elkaar in gesprek te blijven. Doel blijft om onze mobiliteit efficiënter te regelen en verder te verduurzamen.”

RVO heeft in haar meerjarenstrategie **‘Kompas voor een duurzame toekomst’** een uitdagende ambitie neergezet: een excellente publieke dienstverlener zijn met zichtbare maatschappelijke impact. Daarbij richt RVO zich op drie belangrijke transities:

- De klimaat- en energietransitie.
- De overgang naar een duurzaam landbouw- en voedselsysteem.
- De realisatie van een toekomstbestendige en digitale economie.

De strategie laat zien hoe RVO gericht en efficiënt maatschappelijke impact kan maken om bij te dragen aan de verduurzaming van de samenleving. Niet alleen in de activiteiten, maar ook in de eigen bedrijfsvoering wil RVO een voorloper zijn en dienen als goed voorbeeld voor anderen.

7.2 NVWA

De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) staat voor veilig voedsel en veilige consumentenproducten, voor dierenwelzijn en dier- en plantgezondheid en het beschermen van de natuur en het milieu. Met haar toezicht draagt de NVWA bij aan publiek vertrouwen in een integer stelsel van voedsel- en warenproductie. Als uitvoeringsinstantie van het ministerie van LNVN werkt de NVWA ook actief mee aan de verduurzamingsdoelen die de Rijksoverheid zichzelf heeft gesteld.

De bijdrage van de NVWA aan de CO₂-footprint van LNVN zit vooral in de verwarming van de locaties en het forse wagenpark. Aan dat laatste ontkomt de NVWA niet, omdat veel inspecteurs voor hun werk onvermijdelijk een auto nodig hebben. Bijvoorbeeld voor werkbezoeken op afgelegen plekken in het land.

100 procent Nederlandse groene stroom

Veel NVWA-locaties zijn onderdeel van het programma CEI (Collectieve Energie Inkoop) van het RVB. Met deze inkoopactie zijn de elektra en gaslevering aan de meeste panden van de NVWA 100 procent groen geworden. Voor wat betreft huisvesting was het een bijzonder jaar; op 1 juli konden de collega's van het hoofdkantoor in Utrecht terug van de tijdelijke locatie aan de Herman Gorterstraat 5 naar de Catharijnesingel. Het feit dat een half jaar is gewerkt op de Herman Gorterstraat heeft invloed gehad op het energieverbruik (stadsverwarming en elektra) aan de Catharijnesingel. Wat ook een grote invloed heeft gehad op het energieverbruik en vooral de komende jaren zal hebben, is de vervanging van de armaturen in de kassen in Wageningen. Dit levert een besparing op van 150.300 kWh per jaar.

Verder zijn initiatieven gestart en gerealiseerd om zelf meer energie te kunnen opwekken. Zo zijn panden in Almelo en Wageningen voorzien van nieuwe PV-panelen. Ook is opdracht gegeven voor de vervanging van de panelen in Zwijndrecht en Hansweert.

Volledig emissievrij wagenpark in 2026

De NVWA heeft de ambitie om in 2026 het hele wagenpark te hebben geëlektrificeerd. Hiervoor is de NVWA goed op weg; het percentage van het wagenpark dat geëlektrificeerd is, is gestegen naar 88,5 procent. Dat is meer dan het streefgetal voor 2024: 75 procent.

Om de ambitie 100 procent te kunnen vervullen, ligt de uitdaging met nadruk op de vervanging van de werkbussen. De markt moet voor dit type voertuig nog een verbeterslag maken in grootte/volume van de modellen, met daarbij een passende actieradius en mogelijkheid om snel te kunnen laden. We zien dat er mondjesmaat nieuwe elektrische modellen van dit soort type voertuigen op de markt komen (of dat er voornemens zijn om ze te lanceren).

De NVWA heeft zich in 2024 voor het vijfde jaar ingezet voor elektrisch vervoer. Enkele eerste elektrische modellen zijn al vervangen door nieuwe elektrische modellen. Daarnaast is elektrisch rijden een dagelijks onderdeel van de bedrijfsvoering geworden en steeds minder een bijzonderheid.

Extra laadpunten voor dienstauto's

Met de toename van het percentage geëlektrificeerde wagens ligt de NVWA nog steeds op koers voor de doelstelling om nagenoeg volledig emissievrij te zijn in 2026. Om aan de laadcapaciteit te kunnen blijven voldoen, gaf de NVWA in 2023 voor twee nieuwe

locaties opdracht om laadvoorzieningen te realiseren. Op deze locaties worden in totaal 18 laadpunten geïnstalleerd voor het opladen van dienstauto's. De benodigde groene stroom wordt geleverd via het duurzame energiecontract met NL Wind, waarbij de stroom duurzaam wordt opgewekt of ingekocht.

Ecologie

Vanaf de zomer van 2024 is een bijenvolk actief rond het pand in Wageningen. In combinatie met het natuur inclusieve maaibeeld kan dit zorgen voor een verbetering van de ecologische waarde van de omgeving van het pand.

Bedrijfskleding

De NVWA heeft inmiddels een vol jaar gewerkt met de nieuwe leverancier voor bedrijfskleding. Hierdoor is kleding die retour komt geen afval meer, maar grondstof in een vervolgproces. Een in het assortiment opgenomen veiligheidsvest is gemaakt van gerecycled polyester, en mondklappers FFP3 zijn herbruikbaar en gemaakt van 50 procent gerecycled materiaal. Met deze producten voldoet de NVWA weer een beetje meer aan de wens om circulair te zijn.

Organisatorisch

Sinds mei 2024 is er een medewerker duurzaamheid aan de slag bij de NVWA. Zij coördineert de duurzame acties en gaat aan de slag met het ontwikkelen van het duurzaamheidsbeleid bij de NVWA. Het duurzaamheidsbeleid van de NVWA sluit in doelstellingen aan bij de in Manifest Verduurzaming Bedrijfsvoering 2.0 genoemde doelstellingen. Daarnaast is de plaatsvervangend directeur Interne organisatie ook ambassadeur duurzaamheid geworden. Daarmee is duurzaamheid ook op dit niveau bij de NVWA geborgd.

Interview Lambert Rutges-Reukers

“Kijk voor verandering vooral naar de gehele keten”

Collega's geven vaak het beste voorbeeld. Wat doen ze, hoe doen ze dat en wat kan ik daarvan leren? Daarom heeft de NVWA twee duurzaamheidsambassadeurs aangewezen om goede voorbeelden te verzamelen, uit te wisselen en collega's te motiveren bewuste keuzes te maken. Lambert Rutges-Reukers, plaatsvervangend directeur Interne organisatie, is er zelf een. “Ik zie ons als een sneeuwplough die ruimte maakt voor verduurzaming.”

Wat is duurzaam? Die vraag is niet eenduidig te beantwoorden en ligt bij de NVWA wellicht nog ingewikkelder dan elders. Want ‘groen’ en lang meegaan gaan niet altijd samen, terwijl minder milieuvriendelijke oplossingen soms wél de houdbaarheid van een product verlengen. “Daarom is het van belang om naar het gehele ketenperspectief te kijken”, zegt Lambert. “Niet alleen naar materialen, maar ook naar de effecten van het gebruik. Vanuit dat perspectief kan een milieuvriendelijker materiaal dat goed kan worden hergebruikt, een betere oplossing zijn dan een milieuvriendelijker materiaal. Kijk dus goed naar wat je uiteindelijk wil bereiken, en let daarbij op de gehele keten.”

1.600 bedrijfspakken

Als voorbeeld van deze benadering noemt Lambert het nieuwe contract voor bedrijfskleding dat in 2024 is getekend. “We hebben door de gehele keten gekeken of de werkkleding van onze 1.600 inspecteurs duurzamer kan. Dat wil zeggen: van het verwerven en onderhouden van het kledingstuk tot aan het eind van de levensduur van het kledingstuk en het verwerken in andere producten. Op basis daarvan hebben we een beslissing genomen en de geselecteerde partij direct ook uitgedaagd om minimaal drie keer per jaar met innovatievoorstellen te komen. Bijvoorbeeld hoe het onderhoud gemakkelijker kan.”

Ook voor kantoorinrichting heeft NVWA voor ketenbenadering gekozen. “In 2024 hebben we een kantoor in Almelo ingericht met gerecycled meubilair. Het heeft hierdoor een warmere uitstraling gekregen met meubels die ook nog eens langer meegaan. De collega’s zijn zeer positief. Dit kantoor in Almelo is de mal voor alle toekomstige verbouwingen van de NVWA. Deze aanpak gaan we terugzien op de twee, drie plaatsen die nu zijn gepland.”

Ambassadeurschap

Behalve externe partijen wil de NVWA ook de eigen collega’s uitdagen en inspireren. Lambert is sinds een jaar ambassadeur duurzaamheid. Hij is hiervoor gevraagd door adviseur duurzaamheid Marieke Polderman, die zocht naar een ambassadeur op directieniveau. “Zodat die als een sneeuwplough de weg vrijmaakt voor verandering”, licht Lambert toe. “Dit doe ik graag. Niet alleen omdat we als werkgever de mogelijkheden hebben om extra stappen te zetten, maar ook uit persoonlijke motivatie. Het krijgen van kinderen was voor mij een wake-up-call: wat je doet in je leven is van belang. Een betere wereld begint bij jezelf, die jarennegtigleus heeft voor mij echt betekenis gekregen.”

“Als ambassadeur duurzaamheid bij NVWA probeer ik voor te gaan in het goede voorbeeld. Met Marieke kijk ik waar we het verschil kunnen maken en hoe we mensen kunnen overtuigen. Al zien we ook dat veel collega’s al bewust zijn in hun keuzes en gedrag en nadenken over de effecten van hun handelen. Duurzaamheid ligt natuurlijk deels in het verlengde van onze opdracht. We staan voor de publieke belangen milieu, dierenwelzijn en diergezondheid. Toch kijk ik waar het nog beter kan. Op kleine schaal, maar liever nog grotere schaal.”

Grote stappen

Lambert wijst daarbij op vervoer en huisvesting. “Daar is de grootste winst te boeken. De verduurzaming van het wagenpark is al eerder ingezet. De lijn van ‘elektrisch, tenzij’ wordt doorgezet. De NVWA heeft inmiddels meer dan 85 procent geëlektrificeerde dienstauto’s. Met de gebouwen hebben we in 2024 grote stappen gezet. De gebouwen moeten energieneutraal worden en de inbedding in de wijk moet passend zijn. Zie bijvoorbeeld Wageningen, waar het laboratorium met vele testopstellingen staat. Dit gebouw uit 1956 gaan we de komende jaren verbouwen, waarbij duurzaamheid veel aandacht krijgt. De recent vervangen ledlampen geven al een enorme energiebesparing. Met duurzame materialen wordt een schil in en om het gebouw gemaakt. Daarna is het energieneutraal.”

Meer werkplezier

En duurzaam hoeft ook niet te betekenen dat je moet inleveren op werkplezier, benadrukt Lambert. “Als je kijkt naar het werkgebruik, is dat van de mensen in de duurzamere gebouwen hoger dan dat van de mensen in de klassieke gebouwen. Omdat mensen het eigenlijk ook wel leuker vinden om in een groenere omgeving te zitten, waar een groen dak is. Ik probeer het doembeeld te weerleggen dat we straks allemaal vlaskleding dragen en uitsluitend koud eten. Natuurlijk niet! Duurzaamheid en comfort kunnen echt hand in hand gaan. Het gaat erom dat we soms andere keuzes maken.”

Laten we deze lijn vooral vasthouden, roept Lambert op. “Verduurzaming is een beweging van lange adem en doorzettingskracht. Ik ben van nature een optimistisch mens. We doen al veel, met maatregelen op onze eigen panden zoals

zonnepanelen, en omdat we meeprofiten van de rijkscontracten voor duurzame energiebronnen. We kunnen alleen nog niet op onze lauweren gaan rusten: vasthouden, doorgaan en creatief blijven.”

7.3 DICTU

Dienst ICT Uitvoering (DICTU) heeft duurzaamheid als kernwaarde om proactief aan te sluiten bij het klimaatakkoord en de opgaven van de kerndepartementen van EZ, KGG en LNNV. DICTU wil met zijn expertise als digitaliseringspartner actief bijdragen aan de maatschappelijke opgaven: het werken aan een klimaatneutrale samenleving en een sterke, open economie door het benutten van kansen voor innovatie, verduurzaming en digitalisering.

Moderne ICT heeft een direct verband met vraagstukken als energiezuinig programmeren (green software), het gebruik van datacenters en bijvoorbeeld het gebruik van artificiële intelligentie (AI). Naarmate digitalisering naar het hart van het beleid verschuift, wordt steeds meer inzichtelijk wat de voetafdruk is van het werken met ICT. Van DICTU zal vervolgens gevraagd worden hierover te rapporteren en hierop te acteren.

Duurzaamheid betekent ook een duurzaam en inclusief personeelsbeleid. Daarmee is duurzaamheid onlosmakelijk onderdeel van de doorontwikkeling van DICTU.

Roadmap Duurzaamheid

In 2023 heeft DICTU een routekaart gemaakt voor het verduurzamen van de bedrijfsvoering en de ICT-dienstverlening richting 2030. De routekaart kent vier fasen:

1. eigen huis op orde brengen en inzicht vergroten (2023);
2. invloed in de keten om impact te verbeteren (2024);
3. samenwerken en innoveren in het ecosysteem (2026);
4. klimaatneutrale bedrijfsvoering en duurzame ICT-dienstverlening (2030).

In 2024 heeft DICTU fase 1 voltooid en is gestart met fase 2. Duurzaamheid is met het programma Duurzaamheid centraal ingericht en de scope 1 (directe) en scope 2 (indirecte) emissies zijn inzichtelijk en voldoende gereduceerd. Hiermee ligt DICTU op schema om in 2030 de doelstelling klimaatneutrale bedrijfsvoering te behalen.

Bewustwording

Ook op het gebied van bewustwording van duurzaamheid in het dagelijkse werk is in 2024 vooruitgang geboekt. Door het delen van blogs en nieuwsbrieven is duurzaamheid structureel onder de aandacht gebracht. Een belangrijke stap was de interactieve workshop op de jaarlijkse DICTU-dag die medewerkers inspireerde om duurzamer te werken. Daarnaast is er binnen DICTU ruimte gecreëerd voor 'show & tell'-momenten, waarin medewerkers ervaringen en successen op het gebied van duurzaamheid met elkaar deelden.

DICTU in 2025

In 2025 ligt de focus op fase 2 van de routekaart met het uitvoeren van de ketenanalyse (zie de paragraaf Duurzame ICT-dienstverlening) en het verder verankeren van duurzaamheid in de organisatie en de rapportagestructuren. Het programma en de routekaart zullen voor de periode 2025-2030 worden herzien.

Om de bewustwording en betrokkenheid bij duurzaamheid te vergroten, zal DICTU in 2025 actief communiceren over duurzaamheidsinitiatieven en -resultaten. Ook zal DICTU trainingen en workshops aanbieden aan medewerkers, waarmee duurzaamheid een blijvend en zichtbaar onderwerp blijft in de organisatiecultuur.

7.4 Overige diensten en agentschappen

Autoriteit Consument en Markt (ACM)

In 2024 heeft ACM het duurzaamheidsbeleid voortgezet. Daarmee behoudt ACM haar duurzame handelen. Het beleid om meer met de trein te reizen in plaats van met het vliegtuig is doorgezet en levert resultaten op. Ook in 2024 is in samenwerking met het bedrijfsrestaurant Tartufo van leverancier Albron steeds meer ingezet op duurzame alternatieven. Zo is dagelijks te kiezen voor een gezonde vegetarische variant, en ook het vegan aanbod is steeds groter. Om in het bedrijfsrestaurant de afvalstromen verder te beperken en verspilling tegen te gaan, gebruikt ACM steeds minder niet-duurzame eenpersoonsverpakkingen, voor zover mogelijk en passend binnen de hygiëneregelgeving. In 2024 is ACM gesprekken gestart met de verhuurder van auto's. Bij bedrijfsbezoeken maakt ACM gebruik van huurauto's vanwege het vertrouwelijke karakter van de toezichthoudende taak. ACM is met de verhuurder in gesprek om standaard elektrische varianten aan te bieden. Door het nog beperkte aanbod van elektrische huurauto's kan nog niet volledig gesproken worden van elektrificatie van het gehuurde wagenpark. ACM wil hierin in 2025 met de verhuurder echter verdere actie ondernemen.

In 2024 zijn stappen gezet in de verdere scheiding van afvalstromen. Zo worden de papieren handdoekjes in het sanitair gescheiden ingezameld en zijn verkennende gesprekken gevoerd om koffiedrab gescheiden van het overige afval in te zamelen. Via dit soort initiatieven streeft ACM ernaar haar footprint steeds een beetje verder te verkleinen. Tenslotte zijn campagnes van belang om alle collega's binnen de organisatie bewust te maken en te houden van de verantwoordelijkheid die ACM heeft om zo duurzaam mogelijk te werken en te streven naar een duurzame bedrijfsvoering in 2030.

Nederlandse Emissieautoriteit (NEa)

Duurzaamheid zit in de aderen van iedere medewerker van de Nederlandse Emissieautoriteit (NEa), alleen al gezien het vakgebied. Vanzelfsprekend volgt de autoriteit de richtlijnen duurzaamheid die gelden vanuit het kader voor de Rijksoverheid en probeert altijd een stap verder te gaan. De NEa organiseert elk jaar een actie in het kader van de Klimaatweek. In 2024 heeft in de hele maand november de 'NEa Footprint Challenge' plaatsgevonden. Medewerkers konden zich hiervoor inschrijven. Het doel van deze actie was dat medewerkers bewuster leren kijken naar hun eigen footprint en die ook proberen te verkleinen. Medewerkers lieten bij aanvang van de Challenge weten wat hun footprint op dat moment was. Die hadden ze berekend met een interactieve impactberekeningstool. Deze tool is gebaseerd op het boek De Verborgene Impact, het bijbehorende rapport van CE Delft en een adviesrapport van Blank Milieuadvies. De 'NEanen' hebben hun impact proberen te verlagen in de top-9-categorieën waarin de gemiddelde Nederlander de meeste negatieve impact heeft: spullen, kleding, vlees, zuivel & eieren, overig voedsel, wonen & water, auto, vliegen en openbaar vervoer. De hele maand kregen zij via video's tips om hun footprint in deze categorieën zo klein mogelijk te maken en te houden. Degene die in de maand november zijn of haar footprint het laagst hield, won een duurzaam cadeau.

Daarnaast heeft de NEa in 2024 de onboarding van nieuwe collega's verduurzaamd door voortaan droogbloemen te geven in plaats van verse bloemen. Ook ontvangt iedere collega een drinkfles. Omdat we het gebouw aan de Koningskade 4 delen met andere organisaties, zijn de extra verduurzamingsmogelijkheden op huisvestingsgebied beperkt, al proberen wij ook daar waar mogelijk ons steentje bij te dragen.

Centraal Planbureau (CPB)

Ook in 2024 is bij het Centraal Planbureau de rijksbrede actie 'De knop om' uitgevoerd. Verder blijft het CPB het reizen met het openbaar vervoer naar de Bezuidenhoutseweg 30 ('B30') verder stimuleren, bij zowel medewerkers als bezoekers. Voor inkoop maken we gebruik van het Inkoopplein als aansluiting op het beleid dat het toenmalige ministerie van EZK heeft gemaakt op het gebied van duurzaam opdrachtgeverschap en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Bij het organiseren van events of bij het inkopen van diverse zaken kijkt CPB naar hoe dat op een zo duurzaam mogelijke manier kan.

Verduurzaming Centraal Planbureau en B30

Samen met acht andere organisaties maakt het CPB gebruik van de faciliteiten van B30. Het Centraal Planbureau bekijkt continu en in afstemming met de andere bewoners of die locatie te verduurzamen is. Ook is toegewerkt naar het vaker (en in de nabije toekomst wellicht uitsluitend) vegetarisch cateren van evenementen. Daarbij denken alle gebruikers van B30 samen na over relevante besparingsmogelijkheden. Het terugdringen van het consumptiegebruik in vergaderzalen is daarvan een voorbeeld. Ook heeft het bedrijfsrestaurant in 2024 de stap gezet naar een duurzamer assortiment en in 2025 wordt deze lijn verder doorgetrokken. In 2025 verwelkomt B30 nieuwe bewoners, en alle organisaties samen zullen bekijken welke stappen gezet kunnen worden richting verdere verduurzaming.

Rijksinspectie Digitale Infrastructuur (RDI)

Ook in 2024 zet RDI de verduurzaming door in allerlei initiatieven en besluiten. Het kantoorpand in Amersfoort heeft inmiddels een A+++ energielabel gekregen als ook een nieuwe koffieleverancier die fairtrade koffiebonen levert. Ook is besloten om de kantoorpanden in Amersfoort en Groningen als ook de werkplaats

in Amersfoort te sluiten op dagen met weinig bezetting. Hiermee is een stap verder gezet dan sluiten op feestdagen en hierbij heeft een afweging plaatsgevonden tussen belangen van de dienst (bijvoorbeeld bij gebouwgebonden processen) en belang van klimaat en energietransitie. De collega's werkzaam in Groningen kunnen nu gebruik maken van elektrische leenfietsen. In 2025 worden de laatste 4 'gewone' fietsen ook vervangen door elektrische fietsen. Het aangescherpte Parkeerbeleid is doorgezet in 2024 en ook onze externe gasten wordt verzocht om zelf voor parkeergelegenheid te zorgen. De doelstelling om het gehele wagenpark, waar dat kan, te elektrificeren blijft onverminderd staan. Zo zijn in 2024 60% van de voertuigen volledig elektrisch, waarbij bij vervanging niet alleen gekeken wordt naar of het elektrisch kan, maar ook naar de vraag of de vervanging nodig is. Door omstandigheden zijn er maar 2 van de oorspronkelijke 3 vrachtwagens beschikbaar en gekeken wordt of dat zo kan blijven. Dat scheelt materialen en CO₂-uitstoot. Voorlichting en ervaring opdoen door collega's met elektrisch rijden blijft belangrijk. De RDI is altijd alert op de juiste afweging hierin tussen belangen van de klimaat en energietransitie en de belangen van een goede en veilige uitoefening van het werk.

Staatstoezicht op de Mijnen (SodM)

SodM heeft in 2024 verschillende initiatieven genomen op het gebied van duurzaamheid. Zo is er ledverlichting geïnstalleerd op de hele etage. Ook is per 1 juli Hutten als nieuwe cateraar aangesteld, waarbij een belangrijke stap is gezet richting een vegetarisch en veganistisch aanbod.

Daarnaast wil SodM in 2025 hybride auto's gaan vervangen door volledig elektrische voertuigen. In de parkeergarage zijn twaalf extra laadpunten toegevoegd, zodat elektrische voertuigen makkelijker kunnen worden opgeladen.

In het kader van energiebesparing was SodM twee weken gesloten rond Kerst en Oud en nieuw. Hoewel het aantal uitgegeven parkeerpassen is toegenomen - wat een negatieve invloed heeft op de duurzame bedrijfsvoering - heeft SodM refurbished lockers aangeschaft via Revers ter ondersteuning van de circulaire economie.

8

Over dit verslag

Over het verslag

Dit is het zesde gezamenlijke duurzaamheidsverslag, dit keer voor drie ministeries: Economische Zaken (EZ), Klimaat en Groene Groei (KGG) en Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN). Het verslag over kalenderjaar 2024 biedt inzicht in de verduurzaming van de bedrijfsvoering binnen deze ministeries en hun agentschappen.

Organisatorische scope

Per juli 2024 (met de komst van het nieuwe kabinet) zijn enkele dienstonderdelen tussen ministeries verschoven. Dat heeft geleid tot een aangepaste organisatorische grens. De nieuwe indeling is als volgt:

- **EZ:** Kerndepartement EZ, met de diensten en agentschappen ACM, CPB, DICTU en RDI.
- **KGG:** Kerndepartement KGG, met de agentschappen SodM en NEa.
- **LVVN:** Kerndepartement LVVN, met het agentschap NVWA.

Daarnaast is besloten dat NCG, IMG, ACVG en de beleidsonderdelen binnen directoraat-generaal Groningen en Ondergrond voortaan onder verantwoordelijkheid van het ministerie van BZK vallen. Hierdoor vallen deze niet langer binnen de organisatorische grens van EZ. Voor de nieuwe ministeries EZ en KGG geldt dat zij maximaal gebruikmaken van een gemeenschappelijke werkorganisatie, die organisatorisch onder EZ valt. Op dit moment zijn er geen afzonderlijke CO₂-footprintgegevens beschikbaar voor EZ en KGG. Daarom is besloten voorlopig een gezamenlijke CO₂-footprint voor EZ/KGG op te stellen.

Daarnaast valt Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) buiten de organisatorische grens van EZ, omdat RVO een eigen certificaat heeft voor de CO₂-Prestatieladder op een hoger niveau. Desondanks rapporteert RVO samen met EZ, KGG en LVVN in dit duurzaamheidsverslag.

Inhoudsbepaling

Voor de opzet van dit verslag is een brainstormsessie gehouden met medewerkers van de drie ministeries. Hierbij zijn de belangrijkste duurzaamheidsthema's bepaald op basis van de Global Reporting Initiative (GRI)-richtlijnen en de invloed van EZ, KGG en LVVN. Dit leidde tot de volgende speerpunten:

1. Zakelijke mobiliteit
2. Energieverbruik (verwarmen en elektriciteit)
3. Klimaatvriendelijke en biologische catering
4. Circulariteit
5. MVOI (maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen inclusief social return)

Stakeholdersanalyse

Op basis van deze thema's is een stakeholdersanalyse uitgevoerd. Per onderwerp is beoordeeld wie de belangrijkste belanghebbenden zijn en hoe groot hun invloed is. Dit helpt om het verslag af te stemmen op de informatiebehoefte van diverse doelgroepen en ondersteunt de bredere duurzaamheidsstrategie.

Sturen op duurzaamheid

In het Bedrijfsvoeringsoverleg EZ, KGG en LVVN worden besluiten genomen over bedrijfsvoeringsonderwerpen die alle organisatieonderdelen raken. De plaatsvervangend secretarissen-generaal (PSG's) zijn voorzitter van dit overleg en opdrachtgever voor het interne Manifest Verduurzaming Bedrijfsvoering. De bestuursraden van EZ/KGG en LVVN dragen de eindverantwoordelijkheid voor de verduurzaming van de organisaties.

Samenwerking met de Auditdienst Rijk

De ADR heeft het duurzaamheidsverslag van 2023 beoordeeld om verbeterpunten te identificeren op het gebied van transparantie, navolgbaarheid en betrouwbaarheid. Dit leidde tot aanbevelingen

zoals een betere verslagopbouw, trendanalyses en duidelijkere methoden voor dataverzameling.

Standaarden en uitgangspunten

Dit verslag is opgesteld volgens de GRI-richtlijnen en sluit aan op het groeimodel van de ministeries naar een volledig GRI-conform verslag. De CO₂-footprint is berekend conform het GHG Protocol en de CO₂-Prestatieladder, inclusief zakelijke reizen. Voor RVO worden ook scope 3-doelstellingen gerapporteerd.

De informatie in dit duurzaamheidsverslag is gebaseerd op de meest recente gegevens die beschikbaar waren ten tijde van publicatie. Aangezien data continu in ontwikkeling is, kunnen cijfers en inzichten in de toekomst afwijken. Een verdiepende analyse en presentatie van deze cijfers is te vinden in de voortgangsrapportage van 2024, die gelijktijdig met het duurzaamheidsverslag wordt gepubliceerd.

Vooruitblik

We zijn trots op onze stappen, maar er is nog veel te doen. Transparantie over duurzaamheidsprestaties wordt steeds belangrijker, zeker met de komst van de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). Hoewel de overheid niet verplicht is deze richtlijn te volgen, kiezen wij ervoor zo veel mogelijk in die lijn te (gaan) rapporteren.

Naast dit verslag gebruiken we de jaarcyclus van de CO₂-Prestatieladder voor monitoring en bijsturing van duurzaamheidsmaatregelen. Twee keer per jaar worden de voortgang en maatregelen geëvalueerd.

Met dit verslag willen we openheid geven over onze aanpak, behaalde resultaten en de uitdagingen waar we voor staan.

Colofon

Afkortingenlijst

ACM Autoriteit Consument en Markt
ACVG Adviescollege Veiligheid Groningen
ADR Auditdienst Rijk
B73 Bezuidenhoutseweg 73 (hoofdgebouw kerndepartementen)
BZK Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CPB Centraal Planbureau
EZ Economische Zaken
ERDH EnergieRijk Den Haag
DICTU Dienst ICT Uitvoering
FMH Facilitair Management Haaglanden
GHG Greenhouse Gas Protocol
GRI Global Reporting Initiative
GVO Garantie van Oorsprong
IenW Infrastructuur en Waterstaat
IMG Instituut Mijnbouwschade Groningen
KGG Klimaat en Groene Groei
LVVN Landbouw, Visserij, Voedselkwaliteit en Natuur
MVI Maatschappelijk Verantwoord Inkopen
NEa Nederlandse Emissie Autoriteit
NCG Nationaal Coördinator Groningen
NVWA Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit
RDI Rijksinspectie Digitale Infrastructuur
RVB Rijksvastgoedbedrijf
RVO Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
SDG Sustainable Development Goals
SodM Staatstoezicht op de Mijnen
SROI Social Return on Investment
WKO Warmte Koude Opslag

Redactie duurzaamheidsverslag

Sanne Boogers
Tino van Etten
Arjen Fokkema
Miran de Groot
Jolanda van der Ham
Majella Hinkenkemper
Casper Keizer
Marieke Polderman
Chris Steensma
Karin van der Spek
Job Verest
Richard Wassink

Interviews: Voxx Content in Context

Opmaak: Optima Forma bv, Voorburg

Wilt u reageren op dit verslag?

Neem dan contact op via duurzamebedrijfsvoering@minezk.nl

Het duurzaamheidsverslag 2024 is een uitgave van het ministerie van Economische Zaken (EZ), het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) en het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN).

Mei 2025